

**ABD'DEKİ ÇİN LOBİSİ VE
FAALİYETLERİ
(1930-1990)**

Doç. Dr. Buket ÖNAL

ISBN: 978-625-6181-88-5

Ankara -2025

ABD'DEKİ ÇİN LOBİSİ VE FAALİYETLERİ

(1930-1990)

YAZAR

Doç. Dr. Buket ÖNAL

Kocaeli Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler
Bölümü, Kocaeli, Türkiye
buket.onal@kocaeli.edu.tr

ORCID ID: 0000-0001-9075-257X

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14777927>



Copyright © 2025 by UBAK publishing house
All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, distributed or
transmitted in any form or by
any means, including photocopying, recording or other electronic or mechanical
methods, without the prior written permission of the publisher, except in the case of
brief quotations embodied in critical reviews and certain other noncommercial uses
permitted by copyright law. UBAK International Academy of Sciences Association
Publishing House®
(The Licence Number of Publicator: 2018/42945)

E mail: ubakyayinevi@gmail.com

www.ubakyayinevi.org

It is responsibility of the author to abide by the publishing ethics rules.

UBAK Publishing House – 2025©

ISBN: 978-625-6181-88-5

February / 2025

Ankara / Turkey

ÖNSÖZ

Hem siyasal yapısı hem de Anayasa'nın sağladığı imkanlar nedeniyle Amerika Birleşik Devletleri (ABD), lobilerin etkin olarak faaliyette bulunduğu bir ülke olmuştur. Bu lobiler arasında önemli bir role sahip olan etnik lobilerden biri de Çin lobisidir. ABD'deki Çin lobisinin tarihi anakarada misyonerlik faaliyetlerinin başlangıcına kadar gitmektedir. Bu dönemde Çin'deki ABD etkisi arttıkça seçkin sınıf ile ABD arasındaki bağlar da artmış ve bu etkileşim ABD'de dağınık olsa da etkin bir Çin lobisinin oluşmasına vesile olmuştur. Önce anakaradaki Milliyetçi Çin yönetiminin lehine çalışan Çin lobisi, 1949 yılında Komünist Çin'in kurulması sonrası Tayvan'a sürülen Milliyetçileri desteklemeye devam etmiş ve 1970'lere kadar da ABD'nin Çin politikalarına yön veren güçlü bir lobi olmayı başarmıştır. 1970'lerde yani Çin Halk Cumhuriyeti'nin (ÇHC) tanınması sonrası ülkede iki Çin lobisi oluşmuş ve Milliyetçi lobinin karşısında oluşan Çin lobisi, ABD-ÇHC ilişkilerini geliştirmeye yönelik faaliyetleriyle bir rekabet yaratmıştır. Soğuk Savaş sonrasına kadar da böyle devam etmiştir.

Bu kitap, Lobiciliğin ABD'deki etkinliğinin nedenleri, Çin lobisinin nasıl oluşup geliştiği ve 1930-1990 dönemi faaliyetleri hakkındaki ayrıntılı çalışmayla, bu konuda çalışanlara ve ilgi duyanlara ışık tutmayı hedeflemektedir.

Doç. Dr. Buket ÖNAL

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	3
ABD'DEKİ ÇİN LOBİSİ VE FAALİYETLERİ (1930-1990)	
Doç. Dr. Buket ÖNAL	
GİRİŞ	8
1. ABD'DE LOBİCİLİK FAALİYETLERİNİN BAŞLAMASI VE GELİŞİMİ.....	10
1.1. ABD'de Lobiciliğin Temelleri ve Anayasal Dayanakları ...	10
1.2. ABD'de Lobicilik Faaliyetleri ve Buna Yönelik Yasal Düzenlemeler.....	11
2. ABD'DEKİ ÇİN LOBİSİ.....	16
2.1. ABD'de Çin Lobisinin Kökleri	16
3. ABD'DEKİ ÇİN LOBİSİNİN FAALİYETLERİ (1930-1990)..	20
3.1. 1930-1950 Dönemi	20
3.2. 1950-1970 Dönemi	34
3.3. 1970-1990 Dönemi	43
SONUÇ	54
KAYNAKÇA	58

KISALTMALAR

Amerika Birleşik Devletleri (**ABD**)

Amerikan Çin Politika Derneği (The American China Policy Association-**ACPA**)

Amerikan Yabancı Misyonerler Komiserleri Kurulu (American Board of Commissioners for Foreign Missions- **ABCFM**)

Anti-Komünistlere Yardım Ederek Amerika'yı Savunma Komitesi (The Committee to Defend America by Aiding Anti-Communist-**CDAAA**)

Birleşik Çin Yardımı (United China Relief-**UCR**)

Çin Acil Durum Komitesi (China Emergency Committee-**CEC**)

Çin Bilgi Sevisi (China Information Service, Inc.-**CIS**)

Çin Halk Cumhuriyeti (**ÇHC**)

Çin Halk Kurtuluş Ordusu (Chinese People's Liberation Army-**CPLA**)

Çin Milliyetçi Partisi (Kuomintang-**KMT**)

Çin Sosyal ve Siyasal Bilimler Derneği (Chinese Social and Political Science Association-**CSPSA**)

Dürüst Liderlik ve Açık Hükümet Yasası (Honest Leadership and Open Government Act -**HLOGA**)

En Çok Gözetilen Ülke statüsü (Most Favored Nation-**MFN**)

Lobicilik Açıklama Yasası (Lobbying Disclosure Act-**LDA**)

Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi (**NAZI**)

Tayvan İlişkileri Yasası (Taiwan Relations Act-**TRA**)

Trans-Pasifik Haber Servisi (Trans-Pacific News Service, Inc- **TPNS**)

Uluslararası Misyoner Konseyi (International Missionary Council-**IMC**)

Yabancı Temsilciler Kayıt Yasası (Foreign Agents Registration Act-**FARA**)

Yeniden Yapılanma Finansman Kurumu (Reconstruction Finance Corporation-**RFC**)

ABD'DEKİ ÇİN LOBİSİ VE FAALİYETLERİ (1930-1990)

Doç.Dr. Buket ÖNAL

GİRİŞ

“Bireylerin veya özel çıkar gruplarının hükümet kararlarını etkilemeye yönelik her türlü girişimi ve bilinen anlamıyla da genellikle yasama meclisi dışındaki lobide, yasama organlarının oylarını etkileme çabaları” olarak bilinen “Lobicilik” terimi (Britannica), yerel ve uluslararası karar mekanizmalarında ilgili kişileri/makamları/organları doğrudan veya dolaylı olarak etkileme ve bir değişim yaratma çalışmalarının bütünüdür diyebiliriz. Lobicilik faaliyetleri lobiciler tarafından yürütülür. Profesyonel lobiciler, siyasetin günlük uygulamasında bulabileceğiniz en deneyimli, bilgili ve stratejik aktörler arasındadır. Genellikle seçilmiş yetkililere ve hükümet kurumlarına erişimleri vardır. Bu nedenle, çoğu zaman, avukatlar ve eski hükümet yetkilileri, önceden var olan siyasi bilgileri ve bağlantıları nedeniyle lobiciler olarak işe alınırlar. Terim İngiliz Parlamentosu odalarının lobilerinin siyasi çekişmelerin merkezi olduğu 1640'lara kadar uzanır. Lobi faaliyetleri yürütenlerin karşılığı olarak kimi zaman “baskı grupları” ifadesi de kullanılsa da “Baskı Grupları” ile “Lobiler” arasında fark vardır. Bunlar arasındaki temel fark; “baskı grupları belirli çıkarlar çevresinde ve ortak amaca yönelik olarak kurulmuş olup, bu

çıkar ve amaçlarını gerçekleştirebilmek için iktidarla ilişkileri çalışmalarının belli bir kısmını oluştururken, lobiler, sadece yasama, yürütme ve bürokratlar üzerinde türlü yollardan etkinlik sağlayarak, karar aldırma amacını gütmektedirler”. (Lobbying in the U.S., 2024; Oral, t.y:3) Lobi faaliyetinde bulunanlar, karar vericilere belirli gündemleri, kanunları ve politikaları hangi nedenden kabul etmeleri veya reddetmeleri gerektiğini ortaya koymaya çalışmaktadırlar. Bunun için de ikna, inandırma, vaat ve baskı yollarını kullanırlar. Lobicilikte kullanılan araçlar, hedef kitlenin niteliğine ve amaca göre değişir. En çok kullanılan televizyon, gazete, radyo ve dergi gibi klasik kitle iletişim araçlarıdır. Bunların dışında detay ve bilgi içeren yazılı ya da basılı materyallerden oluşan kişisel iletişim yöntemleri ve yüz yüze iletişim de lobicilikte yoğun kullanılan araçlar arasındadır. Lobicilik, etkin bir iletişim ve bilgi alışverişidir. Lobicileri başarıya götüren, yasama ve yürütme süreçlerinin içinden gelmeleri; hukuksal mevzuatlara hâkim olmaları; geniş bir deneyime sahip olmaları; savundukları konuya hakimiyetleri; duygusallıktan uzak olmaları; etkili iletişim ve analiz yeteneğine sahip olmaları ve değişen koşullardan etkilenmemeleridir. Ayrıca lobicilik faaliyetlerinin düzenli olarak yürütülmesi ve her düzeyde gerçekleştirilmesi de başarılı olmada en etkili yöntemdir. Günümüzde başka ülkelerde söz konusu olan benzer faaliyetleri adlandırmak için de bu terim kullanılmaktadır. Bu nedenle lobicilik faaliyetleri iç politika dışında dış politikayı da yakından ilgilendirmektedir. (Akşener, 2022:2; Özkan, t.y; Arı, 1997:152; Arıboğan v.d, 2000:479; Gezer, 2022)

Lobiciliğin en etkin kullanıldığı ülke Amerika Birleşik Devletleri'dir (ABD). Bunun nedeni, ABD'nin hem anayasası hem de siyasi yapısı nedeniyle bu alana imkân sağlamasındandır ve bu nedenle birçok lobi bu imkânı kullanmaktadır. Bu lobilerden biri de ülkedeki Çin lobisidir. Bu kitap, ABD'deki Çin lobisinin oluşumu, gelişimi ve Soğuk Savaşın sonuna kadar olan faaliyetlerini incelemektedir.

1.ABD'DE LOBİCİLİK FAALİYETLERİNİN BAŞLAMASI VE GELİŞİMİ

1.1. ABD'de Lobiciliğin Temelleri ve Anayasal Dayanakları

ABD'de farklı lobi grupları bulunur. Bunlar bir sektörü, bir şirketi, etnik grubu, dini grubu ya da başka bir ülkeyi temsil edebilir. ABD'de “lobicilik” faaliyetleri, Kongre tarafından 25 Eylül 1789'da kabul edilip 15 Aralık 1791'de onaylanan ABD Anayasası'nın birinci ek maddesi'ne dayandırılmaktadır. “Lobi” terimi hiçbir zaman açıkça kullanılmasa da “Hükümete şikayetlerin giderilmesi için dilekçe verme” hakkı özellikle belirtilmiştir. (Gezer, 2022; Weise, 2024) Anayasanın birinci ek maddesi, Kongrenin halkın hükümete şikayetlerini iletmek için dilekçe verme hakkını kısıtlayan bir yasa çıkaramayacağını hükmeder. Bu maddede, “Kongre, bir dinin kurulmasıyla ilgili veya onun özgürce uygulanmasını yasaklayan veya konuşma veya basın özgürlüğünü veya halkın barışçıl bir şekilde toplanma ve hükümete şikayetlerini iletmeye (dilekçe) hakkını kısıtlayan hiçbir yasa çıkaramaz (ifade özgürlüğü)” denilmektedir. (Contitution Annotated; Britannica)

Mevcut yasaların dışında lobiciliğe yönelik daha fazla kısıtlı yasaların çıkarılmayışının asıl nedeni de burada belirtilen temel hakları ihlal edeceği endişesidir. ABD’de lobiler, çıkar sahiplerinin karar alma mercileri üzerinde siyasi partiler oluşturarak etki sağlamaları mümkün olmadığından, yasama ve yürütmeye seslerini duyurabilmek için daha etkili olmakta ve ülkenin çeşitli eyaletlerinde yaşayan vatandaşlar, bu yolla, görüşlerini seçim bölgelerine bakılmaksızın ilgili meclis üyelerine aktarabilmektedirler. Lobicilik, hükümet yetkilileri ile diğer siyasi olmayan kuruluşlar arasındaki irtibat noktası olmasının yanı sıra, hükümetin denge ve denetleme sistemine katkıda bulunabilir ve hiçbir grubun veya çıkarın politika yapım süreçlerine hâkim olmamasını sağlar. Bu nedenle ABD’de Parlamento ve Yönetim üzerindeki lobicilik uygulamaları başlı başına bir sektör haline gelmiş ve “üçüncü meclis” olarak anılmıştır. (Arıboğan v.d, 2000:479; Arı, 1997:166; Lobbying in the U.S, 2024) ABD’de lobiciliği koruyan yasal çerçeveye ek olarak, lobicilik anayasal cumhuriyetin doğal bir parçası olarak da desteklenmekte ve katılımcı demokrasinin bir parçası olarak görülmektedir. Lobiciler bu yolla, kendilerini hükümette şahsen temsil etme fırsatı veya erişimi olmayan vatandaşların çıkarlarını temsil etmektedirler. (Weise, 2024)

1.2.ABD’de Lobicilik Faaliyetleri ve Buna Yönelik Yasal Düzenlemeler

ABD’de her ne kadar “lobici” terimi Başkan Ulysses S. Grant’ın (1869-1877), ünlü Willard Oteli’nin lobisini dolduran ve kendisine nüfuz için yaklaşan kişilere atıfta bulunarak kullandığı bir terim olarak bilinse de

lobiciler, yeni Amerikan hükümetinin resmen doğuşundan beri var olmuş ve 1792’de, Kıta Ordusu’nun Virginia gazilerinin, eski bir asker ve hukukçu William Hull’u özellikle yeni kurulan Kongre’ye ek tazminat amacıyla lobi yapması için işe almasıyla gündeme gelmiştir. Lobciler, 1830’ların ABD’sinde çıkar gruplarının temsilcilerinin Kongre ve eyalet yasama organlarının lobilerinde toplanmış olma eğiliminde olduğu zamanlarda “lobi ajanları” olarak anılmaya başlanmış ve terim özel çıkarlar adına yasa koyucularla konuşan herkesi kapsayacak şekilde daha geniş bir şekilde kullanılmıştır. (Özkan, t.y; Infoplease; Dincer, 1999:46)

1850’lerde, ateşli silahlar üreticisi Samuel Colt’un bir patenti uzatma teklifinin bir parçası olarak kanun koyuculara ve ailelerine hediye olarak silah dağıtması lobcilik faaliyetlerinin rüşvetle anılmasına neden olurken, lobcilik sektörünün tüm hızıyla devam ettiği 1870’lerde tartışmasız “Lobinin Kralı” olarak ün yapmış olan Amerikalı şair, politikacı ve gurme Samuel Ward, (her ne kadar Kongre üyelerini süslü akşam yemekleri, kaliteli şaraplar ve sonunda onları kendi tarafına çeken sohbetlerle büyüleyen öncü bir “sosyal lobici” olarak görülse de) 1875’te rüşvetten suçlu bulunmuştur. Bu gelişmeler, ABD’de lobcilikle ilgili düzenlemelerin yapılmasını zorunlu kılmış ve 1876 yılında tüm lobcilerin kaydolmasını öngören ilk yasal düzenlemeler Kongre’nin 44. Oturumunda Temsilciler Meclisi’nden geçen bir kararla başlamıştır. 1879 yılından itibaren de “lobi-ajanı” ifadesi yerine “Lobici” terimi kullanılmıştır. (Özkan, t.y; Arı, 1997:165)

Sadece yerel ve özel çıkarların alanı olmayan lobicilik, yabancı şirketler ve hükümetlerin de sıklıkla kullandığı bir yöntem olmuş ve ABD hükümetiyle bağlantıları bu şekilde sağlanmıştı. Ancak bu, II. Dünya Savaşı'ndan önceki yıllarda bir sorun teşkil etmeye başlayacaktır. Nasyonal Sosyalist Alman İşçi partisi (NAZİ) Almanya'da iktidara geldikçe, partinin NAZİ propagandasını ABD genelinde yaymaya hazır olduğu yönündeki spekülasyonlar Amerikan hükümetini tedirgin etmeye başlamış ve bu dönemde Kongre, lobicilerle ilgili olarak açıkça belirtilen ilk büyük yasa özelliğini taşıyan ve yabancı kuruluşların Amerikan politikacılarıyla olan herhangi bir siyasi veya yarı siyasi ilişkilerini kamuoyuna açıklamasını gerektiren Yabancı Temsilciler Kayıt Yasası'nı (Foreign Agents Registration Act-FARA) 1938'de hızla geçirmiştir. FARA ile yabancı çıkarlar için lobicilik ve herhangi bir faaliyet yasaklanmasa da yasa ile ABD'de propaganda yaymak ve diğer amaçlarla faaliyet gösteren kurumlarda çalışan kişilerin (yabancı temsilcilerin) Adalet Bakanlığı'na kayıt altına alınması ve ilişkilerini, faaliyetlerini ve ilgili mali tazminatlarını açıklaması zorunlu kılınıyordu. Bu kayıtlar, yabancı hükümetlerin Washington lobicilerine ödediği her kuruş, lobicilerin yabancı hükümet adına yaptığı her temas, başlattığı her medya kampanyası, sözleşme altındayken katkıda bulunduğu her kampanya ve daha fazlasını içeren zengin bir bilgi kaynağı içeriyordu. Bu yasa, amacında bir değişiklik olmadan birçok kez değişiklik geçirmiş ve 1966'da yapılan değişiklikle, yabancı lobicilerin Kongre üyeleri ve hükümet yetkilileriyle temasları esnasında para ödemeleri ve seçim kampanyalarına katkıda bulunmaları

yasaklanmıştır. (U.S. Department of Justice, t.y; Arı, 1997:166-167; Carter, 2023:1)

Yabancı Temsilciler Kayıt Yasası imzalandıktan sekiz yıl sonra da 1946'da Federal Lobicilik Düzenleme Yasası (Federal Regulation of Lobbying Act) Kongre'den geçirilmiştir. Bu yasa ile ABD tarihinde ilk kez, ücretli zamanlarının en az yarısını doğrudan federal hükümete lobi yaparak geçiren herkes olarak tanımlanan yerel lobicilerin, Senato Sekreteri ve Temsilciler Meclisi Kâtibine kayıt yaptırımları ve üç aylık raporlar sunmaları zorunlu hale getirilmiştir. Amaç sansür koymak değil, kamusal çıkarları korurken, bu grupların faaliyetlerini denetim altında tutmaktır. 1954'te Yüksek Mahkeme, 1946 Yasası'nın kapsamını yalnızca Kongre üyeleriyle bekleyen yasalar hakkında doğrudan iletişim kuran ücretli lobicileri kapsayacak şekilde daraltmıştır. Kanunun genel amacı dahilinde lobicilik olarak açıkça tanınan diğer önemli faaliyetler, bu nedenle kanun kapsamında değildir. 1980'lerden itibaren ABD'de halka dayalı lobicilik faaliyetleri öne çıkmaya başlamış ve "Amerikan Lobiciler Birliği" bu dönemde kurulmuştur. 1990'ların başında, lobi faaliyetlerini gerekli federal formlarda ifşa etmeyen ve hükümet ihalelerini kazanmak için politikacılara açıkça rüşvet veren bir şirket olan Wedtech Corporation tarafından lobi faaliyetlerinde bulunulan bir skandal ortaya çıkmış ve bu yolsuzluk ağı, Kongre'yi lobicilik faaliyetini tanımlayan eşiği belirlemek ve mevzuattaki belirsiz terimleri açıklığa kavuşturmak için 1946'dan beri neredeyse hiç dokunulmamış olan lobicilik yasasında bir değişiklik geçirmeye yöneltmiştir. Böylece 1995'te Kongre, ifşa gerekliliklerini

sıkılaştırmak için “Lobicilik Açıklama Yasası”nı (Lobbying Disclosure Act-LDA) geçirecektir. Lobicilik Açıklama Yasası, lobiciliğin kamuya açık olarak kaydedilmesini sağlamak için yürürlüğe konmuş ve bir lobinin neyi oluşturduğunu ve gerekli hükümet kayıtlarını, lobicilik eylemlerinin nelerden oluştuğunu ve lobicilerin cezalardan kaçınmak için nelere uymaları gerektiğini tanımlamıştır. Kısaca yasa, lobi şirketleri/kuruluşları ile bu alanda faaliyet gösteren kişilerin çalışma usullerini düzenleyen temel yasa niteliğinde olmuştur. Yasa ile ayrıca üst düzey kamu görevlilerinin görevleri sonrası lobicilik faaliyetleri için en az beş yıl bekleme süresi getirilerek, yabancı bir ülke için çalışmaları yasaklanmıştır. 2004’te bir güç lobicisi olarak görülen ve 1994-2001 yılları arasında Preston Gates & Ellis firmasının, ardından Mart 2004’e kadar da Greenberg Traurig firmasının baş lobicisi olan Jack Abramoff’un dolandırıcılık, müşterilerden para zimmete geçirme ve rüşvetle suçlanması ve 2006’daki mahkumiyeti lobicilik uygulamalarının yeniden incelenmesine yol açmıştır. Bu skandal sonrası, 2007’de Senatör Harry Reid (D-Nev.) liderliğindeki Kongre, lobicilik ifşa raporlarının iki kat daha sık ve elektronik olarak dosyalanmasını gerektiren ve lobicilerden Kongre üyelerine verilen “hediyeler” üzerindeki kısıtlamaları sıkılaştıran (raporlama ve şeffaflık) “Dürüst Liderlik ve Açık Hükümet Yasası”nı (Honest Leadership and Open Government Act -HLOGA) hızla kabul etmiştir. Lobicilik sektörüne karşı genel olarak olumsuz bir havanın hâkim olduğu bir dönemde Barack Obama, 2008 başkanlık kampanyası sırasında federal olarak kayıtlı lobicilerden kampanya bağışları almayacağını duyurmuştur. Obama, 2009’da göreve geldikten sonra da lobicilerin son

iki yılda lobi yaptıkları herhangi bir kurumda çalışmasını da yasaklayacaktır. 2015'te, The Carmen Group (lobicilik firması) lobicilik faaliyetlerini ifşa etmediği için 125.000 dolar para cezasına çarptırılmış ve bu, 1995 yasasının kabul edilmesinden bu yana türünün ilk suçlaması olmuştur. Bu gelişmeler üzerine, lobi firmaları faaliyetlerini tabandan çabalar, sosyal medya kampanyaları ve açıklanması gerekmeyen diğer halkla ilişkiler ve anketlerle ilgili faaliyetler gibi taktiklere odaklanmak üzere genişleteceklerdir. (Özkan, t.y; Weise, 2024; Open Secrets, t.y; Lobbyit.com, t.y; Arı, 1997:167; Socolar, 1991) 2023 yılında ABD'de kayıtlı lobi sayısı 12.937 (Total number of registered lobbyists, 2024) iken, bu tarihteki toplam lobi harcamaları 4.26 milyar dolara ulaşmıştır. (Total lobbying spending, 2024)

2.ABD'DEKİ ÇİN LOBİSİ

2.1. ABD'de Çin Lobisinin Kökleri

Çin'le ilk temaslar ticaret amaçlı olsa da ABD, Çin'de misyonerlik faaliyetleriyle de fark yaratmaya çalışmıştır. İlk misyonerlik faaliyetleri, 1830'da Amerikan Yabancı Misyonerler Komiserleri Kurulu'nun (American Board of Commissioners for Foreign Missions-ABC FM), iki misyoneri Rahip Elijah C. Bridgman ve David Abeel'in Çin'e göndermesiyle başlamış ve bu misyonerlik faaliyetleri, 19.yy'ın sonlarından 20.yy'ın başlarına kadar en parlak dönemini geçirmiştir. (Önal, 2023:7) Başlangıçta, misyonerler Çin'i, ABD'nin Batı

medeniyeti adına “kurtuluş” sunduğu, çürüten bir Doğu medeniyeti olarak görüyorlardı. Çin’i “kurtarma” fikri, aslen erken dönem Hristiyan misyonerlerinden türetilmiş olup, 1890’larda başlayarak misyonerlerin Çin’e dair görüşleri, Çin’in ABD’yi örnek alırsa kurtarılabilirdi. Hristiyan misyonerlerin Çin medeniyetini değiştirme konusundaki güçlü iradeleri, Çinlilere yönelik duygusal bakış açıları ve Çinlilerin ABD standartlarına uygunluğuna dair işaretler için gayretli arayışları, 20.yy’da Çinlilerin ABD imajının önemli bileşenlerine dönüşmüştü. Misyonerler Çin’de fark yaratmaya çalışırken, Çin’in eğitimli liderleri de onları Çin’in çıkarları için kullanmayı başarmışlardır. (Park, 2003:18)

İkili ilişkilerin gelişmesinde öncülük eden sivil toplum kuruluşlarından biri, 1910 yılında sanayici ve hayırsever Andrew Carnegie tarafından ABD’de kurulan Carnegie Vakfı’dır. Vakıf adına Uzak Doğu’daki birçok ülkeyi ziyaret eden Harvard Üniversitesi’nin eski Rektörü Charles Eliot’un Çin ziyaretleri, Çin ile Vakıf arasındaki iş birliğini arttırmış ve Vakıf, Çin’in talebi üzerine, anayasa yazım sürecine yardımcı olmak amacıyla, Çin Cumhuriyeti’nde hukuk danışmanı olarak çalışmak üzere, yetkili ABD’li uzmanlar göndermiştir. Bu, yabancı danışmanların alınması konusunda oldukça hassas davranan bir ülke için oldukça önemli bir adım teşkil ediyordu. Çin’e gönderilen uzmanların görevi, bu ülkeye modern hukuk bilgisi getirmek, Çin anayasası için önerilerde bulunmak için fiili duruma dayalı teorik analizler yapmak ve Çin’in siyasi ve sosyal durumuna ilişkin gözlemlerini ABD’ye bildirmektir. Bu girişimleri diğerleri izlemiş,

1915'in sonlarında siyaset bilimci ve diplomat Paul S. Reinsch ve akademisyen ve uzman William Willoughby, Çinli bilim adamlarının “Hukuk, Politika, Sosyoloji, Ekonomi ve Yönetimin Bilimsel Çalışmasını” teşvik edecek olan Çin Sosyal ve Siyasal Bilimler Derneği’ni (Chinese Social and Political Science Association-CSPSA) kurmalarına yardım etmiştir. Dernek, kişisel ilişkiler açısından, siyasi liderler ve akademisyenler arasında sıkı bir ulusötesi kişilerarası ağ oluşturmuştur. (Önal, 2023:17-19)

ABD’de milliyetçi rejim adına baskı faaliyetleri, Modern Çin’in önemli figürlerinden biri olan Sun Yat-Sen’in 1925 yılında ölümünün ardından Çin Milliyetçi Partisi’nin (Kuomintang-KMT) lideri konumuna gelen Chiang Kai-shek’in Çin’i birleştirmeye çalıştığı Milliyetçi devrime kadar uzanmaktadır. Çin Devrimi, Amerikan seçkinlerinin de dikkatini çekmiş ve Çin’in sorunlarının aynı zamanda dünyanın sorunları olduğuna ve Çin’deki eğilimlerin ABD çıkarları üzerinde doğrudan bir etkisi olacağına inanılmış, “Amerikan medeniyetini” Çin’e yaymak konusunda görevlendirilen misyonerler bu dönemde faaliyetlerine hız vermişlerdir. (Önal, 2023:16)

1921’de kurulan ve misyoner hareketinin ekümenik ifadesini bulduğu Protestan kiliselerinin kooperatif misyoner örgütü olan “Uluslararası Misyoner Konseyi (International Missionary Council-IMC) sekreteri A. L. Warnshuis; Yenching Üniversitesi (Pekin) başkanı J. Leighton Stuart ve Rockefeller Vakfı Çin Tıp Kurulu’ndan Roger S. Greene gibi kişilerin önderlik ettiği bir grup Amerikalı misyoner ve eğitimci, politika yapımcıları, Kongre üyelerini ve halkı Çin milliyetçiliğiyle

uzlaşmanın gerekliliği konusunda uyarmak için çalışmıştır.”
(Encyclopedia.com, t.y; The China Lobby-Lobbying efforts)

1927’de kurulan Nanjing rejimi, ABD ile bağlarını güçlendirmek için Çin’deki Amerikalılarla, özellikle misyonerler ve gazetecilerle dostluk kurmuştur. Amerikalıların gözünde Chiang Kai-shek, ABD’de eğitim görmüş karısı Soong Meiling sayesinde Hristiyanlığı benimsemiş, uzak görüşlü ve aydın bir liderdi. Bu görüş, çok uzun süre ABD’deki Çin lobisinin lokomotif de olacaktır. Nitekim Chiang Kai-shek Hristiyanlığa geçtiğinde, eylemi 1920’lerde gerilemeler yaşayan bir topluluk olan Çin’deki Hristiyan misyonerler için yeni bir canlılık yaratmıştır. Chiang’i Çin’deki çıkarlarını savunacak lider olarak gören birçok misyoner ona destek vermiş ve özellikle eğitim ve sağlık hizmetleriyle ilgili olarak hükümet programlarına katılmıştır. Chiang ise onları bir propaganda kaynağı olarak kullanmış ve rejiminin Asya’daki Batı miraslarını komünistlerden veya Japon emperyalistlerinden korumak için savaştığı görüşünü yaymıştır. Açıkça, misyonerler Chiang’in Amerikalı destekçilerinin en ateşli kanadını oluşturmuştur. Gazeteciler de Çin’e ilişkin Amerikan halkının anlayışını şekillendirmede giderek daha fazla öncülük etmiş, Asya’daki birçok Amerikalı gazeteci, Batı’daki insanlar için Asya meselelerini yorumlama ve Batı fikirlerini Asya’ya getirme konusunda bir misyon duygusuna sahip olmuştur. Bunda etkili olan, ABD’li gazeteciler ile Çinli yetkililerin bir topluluk duygusunu paylaşabiliyor olmalarıydı. Çünkü birçok Çinli yetkili ABD eğitimliydi, okul bağlantıları aracılığıyla Amerikalılarla bağlarını sürdürüyorlardı ve kolayca

İngilizce iletişim kurabiliyorlardı. (Park, 2003:33-34) Kısaca Chiang'in hükümeti ile Amerikalı misyonerler, gazeteciler ve reformcular arasındaki bağlantılar ABD'de Çin lobisinin köklerini oluşturmuş ve bu girişimler 1930'lardan itibaren de hız kazanmıştır.

3. ABD'DEKİ ÇİN LOBİSİNİN FAALİYETLERİ (1930-1990)

3.1. 1930-1950 Dönemi

1930'larda "sosyal medya", genellikle kilisede yapılan sosyal toplantılar anlamına geliyor ve Amerikalılar uluslararası haberlerinin çoğunu misyonerlerden elde ediyorlardı. Misyonerlerin cemaat üyeleriyle şahsen paylaştıkları veya dünyanın dört bir yanındaki uzak misyon istasyonlarından gönderdikleri bilgiler, kiliseye gidenlerin ortak hayal gücünü ele geçirerek kamuoyunun şekillenmesine yardımcı oluyordu. Bu da ABD'de Çin lobisinin oluşmasına ve faaliyetlerine önemli bir katkı sağlamaktaydı. (Erskine, 2018:34)

Bu dönemde ABD'deki Çin yanlısı lobicilik ve propaganda faaliyetleri, Washington'ı o zamanlar Japon imparatorluğuna karşı mücadele eden yarı koloni olan Çin'e uzun vadeli taahhüdünü sunmaya ikna etme çabaları olarak başladı diyebiliriz. Japonlara karşı cesurca savaşan siyasi ve askeri bir deha olarak görülen Chiang Kai-shek, yönetimi boyunca da karısının güçlü ailesi sayesinde, ABD'de politikacılar, hayırseverler, iş dünyası liderleri ve Hollywood'da ve sanatta aktif olan insanlar gibi çok sayıda kişinin desteğini almış ve ABD'de güçlü bir Çin lobisi oluşmasını sağlamıştır. (Park, 2003:13)

Japonya ABD kamuoyunu hayal kırıklığına uğrattı kızırdıkça, Çin ezilen taraf olarak sempati görse de Çin'e olan kamuoyu sempatisine rağmen ABD, 1937'ye kadar mesafeli kalmayı tercih etmiştir. ABD'nin mesafeli olmasının sebepleri arasında, Japonya'nın Mançurya üzerindeki kontrolünün, Asya'da Sovyet komünizminin bir kalesi olarak hizmet ettiğinin düşünülmesi ve ticaretle, Japonya'nın Amerikan ihracatının alıcıları olarak ikinci sırada yer alması (Çin yedinci sıradaydı) sayılabilir. (Park, 2003:29) Bu nedenlerle ABD hükümeti, Japonya'yı Açık Kapı ilkelerine açıkça meydan okuması konusunda uyarmayı seçerken, ABD-Japonya ilişkilerinin kötüleşmesini istemediğinden Çin'e yardım etmeyi seçmemiş; başlangıçta, Dışişleri Bakanlığı, Çin'in Japonya'ya karşı direnişini teşvik ederek Japonya'nın genişlemesini engellemeyi ummasına rağmen, güçlü ve tutarlı Çin yanlısı diplomatik eylemlerde bulunarak Japonya'yı kışkırtmaya isteksiz olmuş; Çin-Japon çatışmasına karşı tarafsızlık politikasını sürdürmüştür.¹ Çin de 1937'den itibaren ABD'yi ikna etmek amacıyla özellikle Hazine Bakanlığı'ndaki Çin yanlısı yetkililere, ABD Hükümeti'ne Çin'i desteklemesi ve tarafsızlık politikasından vazgeçmesi için baskı yapmaya yönelik lobi faaliyetlerine hız vermiştir. (Park, 2003:101-102)

¹ "Amerikan anketleri, halkın büyük çoğunluğunun Japon karşıtı olsa da izolasyonist olduğunu göstermekteydi. Genel fikir birliği, ABD'nin Japonya'nın Çin'deki saldırganlığını kınaması ancak savaşın kendisine ciddi bir şekilde dahil olmaktan kaçınması gerektiği yönündeydi." (Park, 2003:115)

1937'den önce diğer ülkelerdeki propaganda çalışmaları konusunda hiçbir zaman sistematik bir politikası olmayan Çin, Temmuz 1937'de Çin-Japon Savaşı başladığında, savaş cephelerinde savaşmanın yanı sıra uluslararası tanıtım savaşı yapılması gerektiğini de kısa sürede anlamıştır. Bu nedenle, Askeri İşler Konseyi savaş zamanı ihtiyaçlarıyla başa çıkmak için yeniden düzenlenmiş ve Missouri ve Columbia'da eğitim görmüş bir gazeteci olan Hollington K. Tong, savaş zamanı Çin'in uluslararası tanıtım çalışmalarından sorumlu "Beşinci Kurulu"nun başkan yardımcısı olarak atanmıştır. 15 Kasım 1937'de Beşinci Kurul, yeni kurulan Enformasyon Bakanlığı ile değiştirilmiş, H. P. Tseng tarafından yönetilen bir Uluslararası Birim oluşturulmuş ve böylece Çin, resmi denizaşırı propaganda örgütüne sahip olmuştur. Uluslararası Birim'in İngilizce Bölümü, ABD'deki propaganda faaliyetleriyle ilgili çalışmalarla ilgilenen en önemli bölüm olmuştur. Missouri'den gazetecilik mezunu olan James Shen'in başkanlığını yaptığı bölüm, sırasıyla Hawthorne Cheng ve Wan Ho-sheng tarafından yönetilmiştir. Bölüm genellikle altı Çinli yazardan oluşuyordu ve bunların çoğu Pekin ve Şanghay'daki Amerikan misyoner kurumlarından mezun olmuştu. Uluslararası Birim'in ilk işi yabancı muhabirleri Çin'e davet etmek olmuş ve böylece dünyaya ülkenin Japonların sürekli iddia ettiği gibi çöküşün eşiğinde olmadığı gösterilmek istenmiştir. Savaş zamanındaki ziyaretçiler arasında Uluslararası Haber Servisi Tokyo muhabiri James R. Young; Scripps-Howard gazeteleri zincirinin başkanı Roy Howard; Kuzey Amerika Gazete İttifakı'ndan Royal Arch Gunnison ve Inside Europe kitabının yazarı John Gunther vardı. Ancak en önemli ziyaretçi, Time, Life ve

Fortune'nin yayıncısı Henry Luce ve eşiydi. Çin'de beş gün geçiren çift, savaş cephesini ziyaret etmiş ve Çinli askerler arasındaki güçlü moralden etkilenmişlerdi. Önde gelen ABD haber medyalarından birçoğu da 1937 ile 1945 yılları arasında düzenli olarak veya sık aralıklarla Çin'de ofis veya muhabir bulundurmışlardır. Uluslararası bir radyo istasyonu olan XGOX 1938'de tamamlanmış ve ilk yayını Şubat 1939'da yapmıştır. Uluslararası Birim tarafından propaganda amaçlı fotoğraf ve film çalışmaları da yapılmış ve ünlü bir belgesel film kameramanı ve yönetmeni olan Joris Ivens, binlerce uzunluğundaki filmi ABD'ye götürmüştür. Uluslararası Birim ayrıca ABD'deki Çin tanıtım çalışmalarının kapsamını genişletmek amacıyla faaliyetlerine hız vererek ABD'ye resmi temsilciler göndermiştir. Tong, Carl Byoir'i ABD'deki Çin propagandasını yönetmesi için işe almış. H. J. Timperley ve Earl Leaf, ABD'deki Çin gruplarına danışman olarak atanmıştır. İkisi de Çin tarafından finanse ediliyordu ve daha sonra ABD'de tanıtım çalışmaları için örgütler kurmak ve Amerikan kamuoyunu araştırmak üzere görevlendirilmişlerdi. Japonya'nın Çin'i kuşattığı dönemde ABD'deki birkaç ajans, Çin'in kamu imajını tanıtmak için birleştirildi veya oluşturuldu. Bunlar arasında Çin'in ABD'deki resmi haber ajansı olan, Bruno Schwartz tarafından yönetilen ve Çin Enformasyon Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığı tarafından finanse edilen Trans-Pasifik Haber Servisi (Trans-Pacific News Service, Inc- TPNS) ve Eylül 1937'de Chiang'ın misyoner danışmanlarından biri olan Frank W. Price tarafından Washington, D.C.'de kurulan Çin Bilgi Servisi (China Information Service, Inc.-CIS) vardı. Çin adına çalışan diğer tanıtım ajansları çoğunlukla Çin yetkililerinden talimat almayan Amerikalılar

tarafından “gönüllü” olarak yönetilen ABD kurumlarıydılar. Ancak yine de Çin yetkilileriyle yakın temas halindeydiler ve ABD kamuoyunu Çin siyasi görüşleri doğrultusunda yönlendirmek için işlev görüyorlardı. Bunun dışında Tong’un talebiyle 1938 ve 1939’da Rahip Charles L. Meeus ve 1939-1940’da Nanking’in Papazı olan genç Piskopos Paul Yu-pin tanıtım çalışmaları yapmak üzere gönüllü olarak hizmet vermek için ABD’ye gönderildi. Bu girişimler Çin’in ABD’de tanınması ve kamuoyu oluşturulmasında önemli bir adımdı. (Tsang, 1984:6-10; Park, 2003:102)

Nitekim bu girişimler sonucunda Çin’in Amerikalı sivil dostları tarafından başlatılan Çin yanlısı propaganda kampanyaları ile birçok Amerikalı Japonya’nın militarist ve saldırgan bir ulus olduğuna ikna olmuştu. 1930’ların başından itibaren, birkaç Japon yanlısı gazete dışında, ABD basınının neredeyse tamamı Japonya’nın Çin’deki eylemlerini kınıyordu. Genel olarak, ABD zaten Çinlilere sempati duyuyordu: Çin savaşta ezilen taraftı ve savaş Çin topraklarında yapılıyordu. Çin kasabaları yıkılmıştı ve Çinli siviller ölmüştü ve çektikleri acıların hikayesi Amerikalıların kalbine dokunmuştu. Bu gelişmeler üzerine Dışişlerinin aksi görüşüne rağmen Çin’e ilişkin müzakereler, 1941’e kadar büyük ölçüde “düzensiz” diplomasi kanalları aracılığıyla yürütüldü. ABD, bu “düzensiz” diplomasi kanallarına, 1937-1941 “Çin Olayı” (Nanjing’in düştüğü 1937’den 1941’e kadar Çin’in Japonya ile tek başına savaşı) sırasında sıklıkla başvurdu. Bu yolla ABD, Çin’i Japonya’ya karşı açıkça desteklemese de Çin’in Japonya’ya karşı savaşını Hazine Bakanlığı ve Yeniden

Yapılanma Finansman Kurumu'nun (Reconstruction Finance Corporation-RFC) yan kuruluşları aracılığıyla finanse etmeyi sürdürmüştür. Aynı zamanda, Washington Çin'e özel Amerikan yardımının insani gerekçelerle de gönderilmesine izin vermiştir. Böylece Çin Lobisi, bu dönemde açık diplomatik taahhüt veya siyasi ittifak yerine, finansal ticaret ve propaganda gibi düşük riskli önlemleri destekleyerek, Çin'in Japonya ile savaşmasını sağlamaya çalışan Roosevelt'in gizli ve genellikle alışılmadık diplomasisinin bir kolu olarak büyümüştür. (Park, 2003: i-2; Tsang, 1984:6)

ABD'de Çin kamuoyu oluşturulmasında Çin'e yakın Amerikalıların çabaları da önemli olmuştur. Time, Life ve Fortune dergisi yayıncısı Henry Robinson Luce dışında gazeteci yazar Helen Foster Snow (Nym Wales), Kongre üyesi (eski Çin misyoner doktor) Walter Henry Judd, Çin'den tekstil ürünleri üretip ihraç ederek servetini kazanan zengin iş adamı Alfred Kohlberg ve avukat ve siyasetçi William Shields Goodwin bunlardan birkaçıydı. (Harrison, 2023:7) Uçan Kaplanlar (Flying Tigers)² ve Çin Sanayii Kooperatifleri (Chinese Industrial Cooperatives)³ gibi ortaklıklar da bu dönemde başladı. Bu çabalar erken

² “Temmuz 1937'de Japonlar Çin'e saldırdığında ABD o zamanlar tarafsız olduğundan Çin'e bir şekilde yardımcı olmaya çalışsa da faaliyetlerinde son derece dikkatli olmak zorundaydı. Bir kısım Amerikalı destek için bu dönemde Çin'e gitti. Bunlardan biri, Emekli Yüzbaşı Claire L. Chennault'du. 1941 yazında Chennault, eski Ordu, Hava Kuvvetleri, Donanma ve Deniz Piyadeleri pilotlarından oluşan küçük bir grubun kurulmasına ve eğitilmesine yardımcı oldu. Amerikan Gönüllü Grubu, uçaklarının belirgin köpekbalığı ağzı boyası şeması nedeniyle halk arasında Uçan Kaplanlar olarak biliniyordu. 4 Temmuz 1942'de Grup dağıtıldı ve pilotların çoğu askeri hizmetlerine dönmek için ayrıldı. Geriye kalan az sayıdaki kişi 23. Savaşçı Grubunun kadrosunu oluşturdu.” (The Flaying Tigers, t.y)

³ “1937'de Şanghay'da Yeni Zelanda'dan Rewi Alley ve diğer bazı yabancılar (ABD) tarafından bir grup Çinli vatanseverle birlikte başlatılan Çin Sanayi Kooperatifleri,

Çin Lobisi'nin bir parçasını temsil ediyor olsa da gerçek güç kiliselere giden halktı ve milliyetçi Hükümet, bu gizli gücün anahtarının Çin'de yaşayan binlerce Amerikalı misyoner olduğunu anlamıştı. Çinliler, dinin ABD'deki etkisinin farkındaydılar ve birçok Amerikalının inanmak istediği yanılmadan yararlanmayı seçtiler: Çin demokratikleşebilir ve Batılılaşabilir. (Erskine, 2018:34)

1937 ile 1941 yılları arasında Çin adına ABD politikasını etkilemek için örgütlenen çeşitli gruplardan en önemlisi, Price Komitesi olarak da bilinen Japon Saldırganlığına Katılmama Amerikan Komitesi'ydi (The American Committee for Non-Participation in Japanese Aggression). Uzun yıllar Çin'de misyonerlik yapan ve Çin-Japon Savaşı'nın ilk dört yılında Çin'de yaşayan P. Frank Price'm⁴ oğulları Frank ve Harry Price, ABD hükümetinin Çin'deki Japon saldırganlığına yönelik eylemsizliği karşısında 1938'de Çin hükümeti için propagandacı olarak çalışan Earl H. Leaf dahil olmak üzere küçük bir grubu bir araya getirerek, Japonya'ya askeri değer taşıyan Amerikan malzemelerine ambargo uygulanması yönünde kampanya yürütmeye başlamışlardır. Yönetiminde ve kadrosunda önemli isimlerin yer aldığı (Roger Greene, Henry L. Stimson, Walter Judd, Frederick McKee ve George A. Fitch'in

Çin halkının direniş savaşını desteklemek için işçileri ve mültecileri üretim için organize etmeyi amaçlıyordu.”, (International Committee For The Promotion of Chinese Industrial Cooperatives, t.y)

⁴ “Dr. P. Frank (Philip Francis) Price, 50 yılı aşkın bir süre boyunca ABD Presbiteryen Kilisesi'nde (Güney) Çin'de misyonerlik yapmış ve eşi Esther Wilson Price ile birlikte Çin halkıyla ve Çin ile ABD arasında daha güçlü bağlar kurulmasıyla yakından ilgilenmiştir. Dr. Price ayrıca Nanking Uluslararası Yardım Derneği'nin eş başkanlığını ve Çin Hristiyan Çalışma Birliği'nin başkanlığını da yapmıştır”. (George C. Marshall Foundation, 1998)

eşi Geraldine Fitch) Komite, 1939'dan başlayarak, özellikle Dışişleri Bakanlığı'ndan Stanley K. Hornbeck ve 1940'ta savaş bakanı olan Stimson olmak üzere ABD hükümetindeki kilit isimlerle yakın bir şekilde çalışmıştır. Çin adına bu lobiciler, o zamanlar mevcut olan en gelişmiş halkla ilişkiler yöntemlerini kullanarak- toplu postalar, basın bültenleri, konuşmacı turları, dilekçe kampanyaları- ülke çapındaki kolejlerde, kiliselerde ve sivil toplum örgütlerinde kanaat önderlerini Çin'e yardım etmek için harekete geçirmişlerdir. Komite'nin Başkan Franklin D. Roosevelt'in Temmuz 1939'da Japonya'ya ABD'nin iki ülke arasındaki ticari anlaşmayı feshetme niyetini bildirme kararında; Çin'e verilen kredilerde ve Roosevelt'e ihracatı kontrol etme yetkisi veren 1940 Ulusal Savunma Yasası gibi bir dizi önemli hükümet eyleminde etkin olduğu söylenebilir. ABD'nin II. Dünya Savaşı'na girmesinden sonra Price Komitesi'nin çalışmalarına katılan erkek ve kadınları işe alarak Çin için para toplamak amacıyla birçok grup ortaya çıkmıştır. Bu grupların çoğu, Çin'e özel yardımları koordine etmeye çalışan bir tür holding olan Birleşik Çin Yardımı (United China Relief-UCR)⁵ altında bir araya getirilmiştir. Eylül 1941'de de Çin hükümeti için bir dizi önemli diplomatik ve halkla ilişkiler görevi üstlenmiş

⁵ “1937'de patlak veren Çin-Japon Savaşı boyunca, Çin halkına yardım etmek için fon toplamak amacıyla ABD'de birçok komite kuruldu. Bu komitelerin bir kısmı, 1941'de New York'ta ulusal kriz zamanlarında Çin halkına yardım etmek için fon toplamak amacıyla kurulan Birleşik Çin Yardımı'na katılmak için bir araya geldi. Bu kuruluşlar arasında Çin'e Tıbbi Yardım Bürosu, Çin Acil Yardım Komitesi, Çin Yardımı Kilisesi Komitesi ve Çin Yardım Konseyi yer alıyordu. Birleşik Çin Yardımı'nın temel işlevi, Çin halkının rahatlaması ve rehabilitasyonu için fon sağlamak, yardımcı hedefleri de Amerikalıları Çin'deki olaylar ve koşullar üzerinde bilgilendirmek ve Çinli halkına devam eden Amerikan endişesi ve dostluğuna güvence vermeye yardımcı olmak için bir araç olarak hizmet etmektir. (United China Relief records 1928-1947, t.y)

deneyimli bir Çinli diplomat olan Dr. C. L. Hsia, ABD'deki Enformasyon Bakanlığı'nın baş temsilcisi olarak atanmıştır. (The China Lobby: Lobbying efforts; Park, 2003:103)

Amerikalı tarihçi Ross Koen, “Çin lobiciliği”nin 1940'da o zamanki Çin Bankası başkanı Song Ziwen'in yardım istemek için ABD'ye gelmesiyle başladığını iddia etmektedir. ABD'nin müttefiklerine yardım amacıyla başlattığı Ödünç Verme ve Kiralama Yasasını kabul ettiği dönemde Ziwen, ABD'den malzeme satın almak için bir savunma tedarik şirketi kurmuş; ABD hükümetiyle ilişkileri düzeltmek için, şirkete bir grup Amerikalıyı (bunların arasında Federal Enerji Komisyonu'nda görev yapan William Youngman ve Whiting Willauer de vardı) “danışman” olarak işe almış; Roosevelt'in danışmanları Harry Hopkins ve Lauchlin Currie ile yakın kişisel bir ilişki kurmuş ve ABD hükümetinin içeriden bilgilerine erişebilmiştir. Bu lobi faaliyetleri ile 1940 ile II. Dünya Savaşı'nın sonu arasında Chiang rejimi ABD'den 645 milyon dolar kredi ve 825,7 milyon dolar borç verme-kiralama yardımı almayı başarmıştır. (Harrison, 2023:7; Zi, 2022)

II. Dünya Savaşı'na gelindiğinde ABD kamuoyunda Chiang yanlısı baskın bir grup oluşmuştu bile. Bunun önemli nedenlerinden biri, çeşitli misyonerlik ve iş ağları aracılığıyla Washington'daki Çin Lobisinin derinden etkilenmiş olmasıyken, diğer bir nedeni de Chiang'e ve her zaman güzel ve çekici olarak tanımlanan İngilizce konuşan karısına verilen halk desteğini genişletmesidir diyebiliriz. (Quesnel, 2015:41) Chiang ve eşi, yabancı basına Batı yanlısı imajlarını aşılama çok etkindiler. Özellikle Bayan Chiang veya Mei-ling (May-ling) Soong,

Chiang'dan çok daha etkili bir propagandacıydı. Çünkü İngilizce konuşuyordu, Amerikalılarla geniş bağlantılar sürdürüyordu ve Amerikan eğitilmiş Çinlilerin başarılı bir sembolü olarak görülüyordu. Bu imajı ABD kamuoyuna taşıyan, Çin lobisinin medya ayağıydı. (Park, 2003:108-109; Harrison, 2023:7) Medya lobisi'nin ilgi çekici üyelerinden olan Time, Life ve Fortune haber dergilerinin yayıncıları Henry R. Luce ve eşi Claire Booth Luke'du. İster siyasi ve ekonomik kalkınma ister dini inanç ister diplomatik ve askeri destek modeli olsun, Çin'in ABD'nin yükselişinin ana hedefi olduğuna dair ateşli bir inanca sahip olan Luce'lar, şaşırtıcı olmayan bir şekilde 1927-1955 yılları arasında Chiang ve eşini Time dergisinin kapak konusu yaparak rekora taşıdı. Life Chiang'ı George Washington'la karşılaştırdı ve Chiang'ın "olağanüstü cesaret ve kararlılığa sahip bir adam" olduğunu ilan etti. (Blackwell, 2010:46; Gunter, 2020:11; Park, 2003:110; Harrison, 2023:7)



(TIME, January 3, 1938 / Vol. XXXI , No. 1)

II.Dünya savaşı sonrasında Japonya'nın yenilgisiyle birlikte Chiang'in mücadelesini Çin'deki Komünistlere yöneltmesi, ABD'deki Çin lobisi'nin yeni bir pozisyon almasına neden olmuş ve anti-Komünizm propagandası öne çıkarılmıştır. Bu dönemde “Çin Lobisi”, çıkarları Çin'deki komünizmi devirme hedefi etrafında birleşen hem yabancı hem de yerli insanlardan oluşan geniş bir ağdı. Lobi, Chiang'in anakara Çin'i Mao Zedong ve Komünist güçlerden kurtarmasını destekleme ortak hedefi doğrultusunda çalışan, sağcı ABD siyasi elitleriyle iş birliği yapan iyi finanse edilmiş Milliyetçi Çin yetkililerinden oluşuyordu.” (Blackwell, 2010:43)

Japonya'ya Karşı Savaş sırasında Milliyetçi Hükümetin ABD'deki lobi faaliyetleri, iki ülkenin müttefik olmasından dolayı sorunsuzdu. Ancak Japonya'nın yenilgisi sonrası ABD hükümeti içinde Ulusal Hükümete yardım etmeye devam edilip edilmeyeceği konusunda büyük bir tartışma çıkmaya başlamıştı. Roosevelt'in yerini alan Başkan Truman, Ulusal Hükümetin yozlaşmış olduğuna ve Ulusal Hükümete yapılan yardımın “yeniden değerlendirilmesi” gerektiğine inanıyordu. Bu nedenle Milliyetçi hükümetin ABD'den destek almaya devam edebilmesi için lobi faaliyetlerini artırması gerekti. Soong Meiling, durumla başa çıkmak için 1 Aralık 1948'de lobi faaliyetleri başlatmak üzere bizzat ABD'ye gitti . Kısa bir süre sonra Çin lobisi, gücünü gün geçtikçe arttırdı ve Chiang'i eleştirenleri komünizm yanlısı veya hain olmakla suçlamaya kadar giden propagandalara başlandı. Örneğin “Milliyetçiler ve Komünistler arasındaki ateşkes anlaşmasını müzakere etme ve koalisyon hükümetine geçiş (nihayetinde başarısız olan bir

girişim) yönündeki Marshall Misyonu böyle bir hedefti. General George C. Marshall, müzakereler sırasında ABD'nin Milliyetçilere silah satışlarına ambargo uygulanmasını talep etmesi nedeniyle Komünist amaçları desteklemekle suçlanmış ve daha sonra ABD Dışişleri Bakanı olarak atandığında da Çin Lobisi, Dışişleri Bakanlığı'nın Komünist Çin'in yararına Chiang'e yapılan ABD yardımını sabote ettiği, dolayısıyla Çin'in Komünistlere "kaybını" garanti ettiği yönünde eleştirilmiştir. 1945'in başlarında Çin Lobisi, Chiang'e yönelik tüm eleştirileri akıllıca gizlenmiş komünist propaganda olarak kınayarak, Chiang karşıtı girişimleri engellemeyi başarmıştı. 1948'e gelindiğinde Cumhuriyetçi Parti'nin çıkarları Çin Lobisi ile uyumlu hale geldi. Asya'da komünizme karşı ahlaki bir haçlı seferini desteklemek olarak görülen ABD'nin Chiang'e yaptığı yardım, etkili bir siyasi sopa olarak kullanıldı; KMT'ye daha fazla yardım gönderilmesine karşı çıkan Demokratlar, komünist sempatizanları veya güvenlik riski olarak etiketlendi. 1945 ile 1950 yılları arasında Çin Lobisi, Chiang yanlısı anlatıya karşı çıkan bireyleri hedef aldı; nesnel analiz sunmaya çalışan herkesi komünist sempatizanı olarak kınadı. Öyle ki, Lobinin siyasi nüfuzu arttıkça, Dışişleri Bakanlığı Çin Lobisinin Chiang yanlısı gündemine karşı çıkan herkesten yavaş yavaş temizlendi." (Gunter, 2020:10-11; Harrison, 2023:8; Zi, 2022)

ABD'nin her ne kadar bir süre ABD'nin Çin'deki Komünistleri Sovyet etkisinden uzaklaştırmaya yönelik başarısız Milliyetçi ve Komünist koalisyonunu sağlama politikası olsa da Chiang'in Çin'i Komünistlerden temizleme ısrarı ağır basınca ve bu dönemde ABD'de

Chiang'e yapılan tüm eleştiriler Çin lobisi tarafından bertaraf edilince ABD, Chiang'i desteklemeye devam etmiştir. Ancak ABD desteği yine de sınırlı kalmıştır. Bunda Çin'e yapılan yardım konusunda anlaşmazlıklar da etkiliydi diyebiliriz: Çinliler egemenliklerine meydan okuma olarak gördükleri şeyleri reddederken, Amerikalılar paranın uygun bir şekilde harcanacağına dair güvence istemekteydiler. Bu dönemde Komünistler Çin'de zafere koşarken, Truman yönetimine olan eleştiriler de artmış, kamuoyunda, basında ve Kongre üyelerinin büyük kısmında Chiang'in ABD hükümeti tarafından "satıldığı" görüşü hâkim olmaya başlamıştır. Çin lobisi de bunu körükleyecek propagandayla, Amerikalıları Chiang'in yenilgisinin Kuomintang'ın değil ABD'nin hatası olduğuna ikna etmeye çabalamıştır. ABD Dışişleri Bakanlığı yetkililerini, ABD'li diplomatları ve Çin uzmanlarını Çin'e yönelik ihanetleri ve hatta vatana ihanetleri nedeniyle itibarsızlaştırma konusunda olağanüstü bir yetenek geliştirmiştir. (Hartnett, 2024:394; Gunter, 2020:10; Harrison, 2023:8) Kongre'de bunu etkin olarak gündeme getiren Kohlberg tarafından kurulan ve anti-Komünist bir dernek olan Amerikan Çin Politika Derneği'ydi (The American China Policy Association-ACPA).⁶ Lobi faaliyetlerine destek veren diğer dernekler arasında Çin Acil Durum Komitesi (China Emergency Committee-CEC) ve Anti-Komünistlere Yardım Ederek Amerika'yı Savunma Komitesi (The Committee to Defend America by Aiding Anti-Communist- CDAAA) vardı. (Blackwell, 2010:50; Zi, 2022)

⁶ "Alfred Kohlberg, Chiang yanlısı The China Monthly ve Plain Talk gibi dergilerde ABD'nin Çin'e müdahale etmedeki başarısızlığını gündeme getiren bir düzinden fazla makale yayınlamıştır." (Gunter, 2020:11)

Bu suçlamalar üzerine ABD Dışişleri Bakanlığı, Ağustos 1949'da Çin ankarasındaki Komünist zaferin arifesinde Çin Beyaz Bülteni⁷ olarak da bilinen 1944-1949 Dönemine Özel Referansla, ABD'nin Çin ile İlişkileri başlıklı çalışmasını yayınlamıştır. Belgeye, ABD Dışişleri Bakanı Dean Acheson'ın Başkan Truman'a yazdığı 30 Temmuz tarihli bir mektup da (Amerikan-Çin İlişkilerinin Özeti başlıklı) önsöz olarak eklenmiştir. Belgenin amacı, "Milliyetçilerin beceriksizlik ve yolsuzluk sicilini göstererek, yönetimi Çin'in kaybı için her türlü sorumluluktan kurtarmaktı".⁸

Beyaz Bülten'in yayınlanması ile ABD kamuoyunda Milliyetçi lidere yönelik hayal kırıklığı güçlenirken, Chiang'ın itibarı da çok kısa bir süre içinde "aydınlanmış bir Hıristiyan kahramanından, yozlaşmış diktatöre" dönüşmüştü. Ancak yine de Çin'deki Komünist zafer, Chiang rejimini Çin'de demokrasi kurma çabalarıyla sık sık ilişkilendiren birçok Amerikalıyı şok etmiştir. Aslında ABD'li politikacıların birçoğu da Komünist zaferini öngörememiş, Chiang'ın Tayvan adasına fiili sürgünü doğal olarak yeni ikilemler yaratmıştır: Olası bir Komünist işgalinde Chiang'ı Tayvan'da savunmalı mı yoksa savunmamalı mıydılar? ABD hükümeti bu dönemde Çin politikasını nasıl formüle edeceği konusunda anlaşmazlıklar yaşadı ve "Tayvan'ı

⁷ Belgenin ayrıntıları için bkz: White Paper, Red Menace", China Heritage, <https://chinaheritage.net/journal/white-paper-red-menace/> (Erişim Tarihi:13.06.2023)

⁸ "İç savaş sırasında ABD, Kong Xiangxi'nin en büyük oğlu Kong Lingkan tarafından kontrol edilen Yangzi Şirketi'nin sıklıkla yardım malzemelerini yeniden sattığını ve elde ettiği karı, daha fazla yardım alma umuduyla ABD'de lobi faaliyetlerine devam etmek için kullandığını keşfetti. ABD, Kuomintang yetkililerinin, ABD ordusundan destek almak ve askeri teçhizat elde etmek için ABD Hava Kuvvetleri ve Ordu personeline büyük çapta rüşvet vermeye çalıştığını da ortaya çıkarmıştı." (Zi, 2022)

terk etme grubu” ile “Tayvan’ı koruma grubu” ortaya çıktı. Tayvan’ı terk etme grubunun temsilcisi Dışişleri Bakanı Acheson, Tayvan yanlısı grubun temsilcileri de Cumhuriyetçi Senatörler William Knowland ve Robert Taft’tı. (Önal, 2023:27-28; Blackwell, 2010:45; Zi, 2022)

3.2. 1950-1970 Dönemi

Anakarada 1 Ekim 1949’da Çin Halk Cumhuriyeti’nin (ÇHC) kurulması ve Chiang’ın Tayvan’a sürgünü (KMT’nin orduları, gizli polisi ve KMT lideri Chiang Kai-shek’i de içeren siyasi kuruluşu Tayvan adasına çekilmiştir) sonrası ABD’de “Çin lobisi” terimi en çok Mao Zedong’un Pekin’deki komünist hükümetine karşı Tayvan’daki Çin Cumhuriyeti’ni destekleyen grupları ifade etmek için kullanılmaya başlanmıştır. Bu gruplar içinde “Komünist hükümetin Çin’in geniş pazar potansiyeline erişimlerini tehdit ettiğine inanan iş adamları, ithalatçılar ve ihracatçılar; ideolojik olarak anti-Komünist Chiang Kai-shek’le aynı çizgide olan veya Çin meselesini etkili bir siyasi silah olarak gören siyasi liderler ve üyeler, Chiang’i bir Hristiyan Metodist olarak tüm Çin’i Hristiyanlığa dönüştürme umutlarının vücut bulmuş hali olarak gören (Chiang, Soong Meiling ile evlenmek için 1927’de Metodizm’e geçmişti) Amerikalı dini gruplar ve yabancı misyonlar yer almaktaydı”. (Harrison, 2023:7)

Lobi, Chiang yanlısı gündemlerini desteklemek için broşürler ve kitaplar hazırladı; ÇHC karşıtı politikaları desteklemek için örgütler kurdu ve kapsamlı siyasi lobi faaliyetlerine girişti. Bu grupların ana amacı, ABD yönetiminin Çin politikaları üzerinde etki yaratmaktır. Nitekim bu dönemde ABD Cumhuriyetçi senatörü Joseph R

McCarthy'nin daha geniş tabanlı, karalayıcı ve komünizm karşıtı söylem ve eylemleriyle⁹ uyumlu olarak, Çin Lobisi uzun süre ABD'nin Çin'e yönelik dış politikasını etkilemede önemli bir başarı elde etti. Truman yönetimi ise McCarthy ve Çin Lobisi'nin askeri tabanlı dolandırıcılar, bankacılık suistimalinin mimarları, vergi kaçakçılığı uygulayıcıları ve demokrasiyi baltalayan suç faaliyetlerini akıl almaz bir ölçekte gerçekleştiren hem Amerikalı hem de Çinli aşırılıkçılardan oluşan uluslararası bir ağ ile iç içe olduğuna inanıyordu. (Gunter, 2020:11; Hartnett, 2024:395; Harrison, 2023:7; Clark, 2009:78)

ÇHC'nin kurulduğu ilk dönemde ABD yönetiminin birincil hedefi, Mao Zedong'u Stalin ve Sovyet hakimiyetinden uzaklaştırmak ve böylece Komünist devletler arasına nifak sokmaktı. Nitekim Ocak 1950'de Truman, ABD'nin Tayvan'a mali yardımda bulunacağını ancak adanın Komünist bir saldırıya uğraması durumunda ABD askeri güçlerinin müdahale etmeyeceğini bildiren bir bildiri yayınladı. Dahası, mevcut durum ABD ile ÇHC arasında ilişkilerin iyileştirilmesi için elverişli bir fırsat sunuyor gibi görünüyordu. ÇHC ile ilişkilerin resmileştirilmesine karşı en güçlü muhalefet, kamu görevindeki Chiang'in destekçileri arasındaydı. Kısa bir süre sonra Pekin ve Moskova arasında daha yakın ilişkilerin gelişmesi, Kore Savaşı (1950-

⁹ "Joseph McCarthy, komünistleri ve Sovyet casuslarını ABD hükümetine ve sivil topluma sızmakla suçlayarak saldırgan bir anti-komünist cadı avına öncülük etti. Komünist Çin'in Milliyetçilere karşı kazandığı zafer, McCarthy'ye iddialarını destekleyecek değerli materyaller sağladı. McCarthy bir gecede Chiang'in sıkı bir destekçisi oldu; 30 Nisan 1950'de New York Times McCarthy'yi "milliyetçi [Kuomintang] davanın en etkili savunucularından biri" olarak tanımladı". (Harrison, 2023:9)

1953)¹⁰ ve ÇHC'nin savaşa dahil olmasıyla siyasi iklim değişmeye başlamış, ABD yönetimi ve kamuoyunun artan anti-Komünist tutumu, Çin lobisi için daha uygun bir ortam yaratmış ve lobi, mevcut Çin politikasına meydan okumuştur. Çünkü ABD Güney Kore'yi savunmaya karar verdiğinde, yönetim için Tayvan'ın neden savunulmaması gerektiğini açıklamak giderek zorlaşmış ve ABD kamuoyunda Chiang'e yönelik destek de artmıştır. (Blackwell, 2010:45-47)

Çin Komünistlerine yönelik popüler nefret, Chiang'ın ABD'deki dostlarının çabalarını büyük ölçüde kolaylaştırmış ve Çin lobisinin elini güçlendirmiştir. Bundan sonra ABD için ÇHC, “Asya'daki temel çıkarları ve Japonya'nın güvenliği için büyük bir tehdit” olarak algılanacaktır. Bu nedenle ABD, 1950 sonbaharından itibaren ÇHC'ne karşı ABD ekonomik ambargosunu sertleştirerek, Tayvan'daki Milliyetçi hükümete desteği pekiştirerek ve ÇHC'ni siyasi olarak daha da izole ederek sert bir tavır almıştır. (Önal, 2023:29-30)

1953'te iktidara gelen Eisenhower, ÇHC'ne olan sözlü tehditleri eyleme dönüştüren, Tayvan'a onlarca yıllık Amerikan desteğini başlatan “Karşılıklı Savunma Antlaşması”nı¹¹ (1955-1979) imzalayan

¹⁰ “Kore Savaşı, Chaing'e ABD üzerinde önemli bir nüfuz sağladı ve KMT bunu büyük bir avantaj olarak kullandı. ÇHC'nin kanadını tehdit edecek Amerikan yanlısı bir Tayvan'ı sürdürmek, Güney Kore'deki BM güçleri üzerindeki baskıyı hafifletecekti. Buna ek olarak Tayvan, Kore Savaşı sırasında istihbarat toplamak ve Çin ana karasına karşı gizli savaş yürütmek için ABD'nin ana üssü haline gelmişti”. (Harrison, 2023:9)

¹¹ “2 Aralık 1954'te ABD ile ÇHC arasında, ÇHC'den gelecek bir saldırı durumunda Tayvan'a destek garantisi veren bir Karşılıklı Savunma Anlaşması imzalandı. Antlaşmayı kısa bir süre sonra, ABD Başkanı Eisenhower'a Tayvan'ı savunmak için

ve Tayvan'ı ilk ziyaret eden ABD Başkanı olarak Çin lobisinin etkinliğini arttırmıştır. (Önal, 2023:31-32)

Bu döneme damgasını vuran ve büyük bir etki yaratarak yıllarca ABD'nin ÇHC'ni tanınmaması ve BM üyeliği üzerinde baskı yaratmasını sağlayan lobi girişimlerinden biri, Bir Milyon Komitesi'nin (The Committee of One Million) kurulmasıdır.¹² Temmuz 1953'te ateşkesle sonuçlanan Kore Savaşı'nın sonlarına doğru, ÇHC'nin BM üyesi olarak kabul edilmesi yönünde baskılar artarken, Çin lobisi Chiang rejiminin meşruiyetine son vereceği gerekçesiyle buna şiddetle karşı çıkıyordu. Bunun bir sonucu olarak Ekim 1953'te Amerikalı muhafazakâr aktivist Marvin Liebman tarafından Komünist Çin'in BM'ne Kabulüne Karşı oluşturulan Bir Milyon Komitesi, ÇHC'nin BM üyeliğine karşı sekiz neden sıralayan ve bir milyon imzayı hedefleyen bir dilekçe başlatma niyetiyle tasarlanmıştı. Bu sekiz neden şunları içeriyordu: (Committee for One Million Against the Admission of Communist China to the United Nations, 1954)

1-Böyle bir kabul, BM tüzüğünün amaçlarını yok edecektir. Tüzük, örgütü özgürlüğü ve insan haklarına saygıyı teşvik ederek barışı güvence altına almaya adanmıştır ve yeni devletlerin kabulünü, üye ülkelerin yargısına göre, yukarıda tanımlanan yükümlülükleri yerine getirme yeteneklerine ve isteklerine tabi kılar. Sözde ÇHC, kendisini

ABD kuvvetlerini konuşlandırma yetkisi veren Ocak 1955 "Formosa Kararı" izledi". (Harrison, 2023:10)

¹² "BM'nin kuruluşundan itibaren Chaing liderliğindeki Çin, BM üyeliğini 1949'da anakarada ÇHC kurulduktan sonra da elinde tutmaya devam etmiştir. Komitenin amacı, bunun devamını ABD desteği ile sağlamaktır. (The China Lobby - Cold war and the "two chinas")

resmen “demokratik merkeziyetçiliğe” dayalı bir “diktatörlük” olarak ilan ettiği için anayasal olarak bunu yapamaz (ÇHC Merkez Hükümeti’nin Organik Yasası’nın I. ve II. Maddeleri). Bu, Komünist totalitarizmin temel ilkesidir ve hükümetin tartışılması veya eleştirilmesi özgürlüğünü dışlar; yani özgürlüğü ve demokrasiyi tamamen dışlar.

2-Sözde ÇHC, Tüzük uyarınca kabul edilmeye hak kazanmış olsa bile, Çin’in usulüne uygun olarak kurulmuş hükümetinin yalnızca Çin’in meşru hükümeti olarak değil, aynı zamanda BM’nin bir tüzük üyesi olarak var olduğu ve işlev gördüğü gerçeği hala geçerlidir. Gaspçılara üyelik vermek için Çin’in meşru hükümetinin kovulması gerekir. Böyle bir eylem insan onuruna ve uluslararası adalete karşı bir hakaret olacaktır.

3-Sözde ÇHC, her türlü insan hakkını sistematik olarak hiçe sayarak ve ihlal ederek Şart’ın tüm yükümlülüklerini yerine getirme konusundaki isteksizliğini göstermiştir.

4-Kore’de Komünist saldırganlığa katılarak ve BM’ye savaş açarak kendisini bir saldırgan olarak kanıtlamıştır.

5-Kabulü, ABD’nin ve Özgür Dünya’nın Asya’daki prestijini ve konumunu yok edecektir. Komünist saldırganlığa veya sızmaya hala direnen o kıtanın ülkeleri, Özgür Dünya’nın çıkarıcılık ve yatıştırmaya sinik bir şekilde teslim olması ve BM ideallerine ihanet etmesiyle cesaretleri kırılacaktır. Asya ülkeleri ise, Komünist blok ile ölümcül bir uzlaşmaya varacaktır.

6-Sözde ÇHC, destekçilerinin şimdi üyeliğini iddia ettiği örgüte karşı yürüttüğü yasadışı bir savaşta, savaş esiri olan BM askerlerine kötü muamele ederek, işkence ederek ve onları öldürerek en temel savaş yasalarını ihlal etmiştir.

7-Komünist diktatörlüğün SB içinde ve uydu İmparatorluğunda fena halde sarsıldığı bir zamanda, sözde ÇHC'nin BM'ne kabul edilmesi Sovyet Hükümeti'nin prestijini ve otoritesini geri kazandıracaktır. Köleleştirilmiş halkların nihai özgürlük umudunu yok etmeye yardımcı olacaktır. Bu umut, Kremlin'i dünya çapında bir çatışma riskine girmekten alıkoyan başlıca caydırıcılardan biridir.

8-Sözde ÇHC'nin BM'ne kabul edilmesi, dünyanın özgür ülkelerinde yıkıcı totaliter hareketleri teşvik edecektir; çünkü bu hareketlerin başarısının, hâlâ varlığını sürdüren özgür ülkeler tarafından onaylanması beklenmektedir. Dolayısıyla, saldırganların bu şekilde ödüllendirilmesiyle yeni bir savaş tehlikesi büyük ölçüde artacaktır.

Sonunda bir milyondan fazla imza toplayan bu dilekçeyi ilk imzalayanlar arasında eski Başkan Herbert Hoover ve eski Büyükelçi Joseph C. Grewt dışında kırk dokuz Kongre üyesi (yirmi üçü Demokrat), on iki vali, yirmi emekli general ve amiral (General George C. Marshall dahil), on dört önemli dini lider ve çok sayıda bilim insanı, eğitimci ve iş lideri vardı. Bir Milyon Komitesi, Komünist Çin'in BM'ne kabul edilmesini önlemek için iki yönlü bir strateji benimsedi. Biri Kongre'de klasik lobcilik oyununu oynamak, diğeri ise kamuoyunu harekete geçirme ve etkileme oyununu oynamaktı. Komite personeli KMT'den mali destek almayı şiddetle reddetse de Komite

personeli ile Milliyetçi yetkililer arasındaki özel yazışmalar, Komite'nin, paravan örgütler aracılığıyla aktarılan sosyal ve seyahat masrafları da dahil olmak üzere çeşitli projeler için Milliyetçilerden fon istediğini ortaya çıkarmıştır. Komite'nin çabaları sonuç vermiş ve Eisenhower 7 Temmuz 1953'te düzenlediği bir basın toplantısında Komünist Çin'in BM'ye kabulüne karşı çıkacağını duyurmuştur. Bundan sonra da 1970'lere kadar hemen hemen her Başkan, Çin lobisinin bu propagandalarına karşı bir politika izleyememiştir. (Blackwell, 2010:50-51; Crean, 2019:370; Harrison, 2023:10; Zi,2022)

Çin Lobisi'nin dış politikayı etkilemek için kullandığı bir diğer araç da şüphesiz propagandayı yaymanın en etkili yollarından biri olan medyaydı. 1950'lerde ABD'de anti-komünist iklim büyüdükçe, basının Çin Lobisi'nin bakış açısını kabul etme eğilimi de arttı. 1950'lerin ortalarına gelindiğinde, Çin Lobisi'nin basında etkili önyargısının yaygınlığı neredeyse evrenseldi. The China Monthly ve Plain Talk sıklıkla Çin Lobisi ile ilişkili Amerikalıların görüşlerinin yayılması için ana organ olarak hizmet verdi. Özellikle The China Monthly'den gelen makaleler sıklıkla kongre kayıtlarına girdi ve dergi kongre duruşmalarında Çin Lobisi propagandasının kaynağı olarak gösterildi. Her iki dergi de finansal olarak sürdürülebilir bir işletme olarak hizmet vermek yerine, esas olarak Çin'e yönelik ABD dış politikasını eleştiren propagandanın yayılması için sözcülük yapmışlardır. Çin Ulusal Hükümeti ve Çin Lobisi'nin gündemini savunmaya yardımcı diğer etkili yayınlar da Collier's, The Saturday Evening Post, Readers Digest, U.S. News ve World Report, Time ve Life haber dergileriydi. Ayrıca,

The Washington Times-Herald, Los Angeles Examiner, San Francisco Examiner ve Oakland Tribune gibi gazeteler de ABD politikasını eleştirmede ve Çin Milliyetçileri davasını savunmada tutarlıydılar. Kuomintang ayrıca Çin toplumundaki kamuoyuna müdahale etmek amacıyla da ABD’de “The Young China” ve “Chinese National Daily” adlı iki Çin gazetesi kurmuştur. (Blackwell, 2010:51-52; Zi, 2022)

Çin Lobisi’nin bu dönemde oluşturduğu siyasi baskı hafife alınmamalıdır. Michael Schaller’in belirttiği gibi, “1950’lerin sonlarına doğru, Çin politikasının yeniden gözden geçirilmesi gerektiği konusunda geniş bir mutabakat olmasına rağmen, çok az politikacı Çin Lobisi’nin baskısına katlanmaya hazırdı”. 1970’lere kadar Çin lobisi, baskın bir lobi olmaya devam etti. (Blackwell, 2010:55) Örneğin 1960’larda ABD için dost Asya komünist devletlerine uyum sağlamaya istekli olduğunun bir göstergesi olarak komünist olmasına rağmen bağımsız ve dost Moğolistan’ın tanınmasına yönelik girişimler, Çin lobisini harekete geçirerek protestoları başlatırken, baskı altındaki Dışişleri Bakanı David Dean Rusk, Moğolistan’ın tanınmasını rafa kaldırdıklarını duyuruyordu. Nitekim Nixon yönetimine kadar Çin lobisinin faaliyetleri, ABD’nin Çin politikalarındaki mirasın (anakaradaki komünist hükümetin tanınmaması politikası; ÇHC’nin BM üyeliğine karşı çıkararak uluslararası izolasyonunu sürdürme girişimleri; ticaret ve seyahat ambargoları) devam ettirilmesi yönünde oldu diyebiliriz. (Önal, 2023:42-43)

Kennedy suikastı sonrası 1963'te başkanlık koltuğuna oturan Johnson'ın da Çin politikası kendisinden öncekilerden farklı olmadı: anakaradaki komünist hükümetin tanınmaması politikası; ÇHC'nin BM üyeliğine karşı çıkarak uluslararası izolasyonunu sürdürme girişimleri; ticaret ve seyahat ambargoları. ÇHC'de bir Amerikan büyükelçiliğinin olmaması ve Washington bürokrasisinin üst düzeylerinde Çin uzmanlığının eksikliği. Bu politikalar, Komünist hükümetle nasıl başa çıkılacağına ilişkin görüşlerin genellikle bir "Tayvan merceğinden" süzüldüğü anlamına geliyordu. Bunda güçlü Çin lobisinin etkisi ve onun yarattığı kamuoyu baskısı da etkiliydi. Chiang de bu destekle anakaraya yönelik ABD destekli bir saldırı konusunda ısrarını devam ettiriyordu. Johnson'ın cevabı, "Komünistlere karşı zafer zorla değil, esas olarak siyasi araçlarla kazanılacaktır" şeklindeydi. ÇHC ise bu dönemde giderek bölgedeki önemini arttırıyor ve Batılı devletlerle olan ilişkilerini geliştirmeye yönelik politikalar uyguluyordu. (Önal, 2023:48-49)

ÇHC'nin BM'deki temsili sorunu, bu dönemin devam eden sorunlarından biriydi. "BM Genel Kurulu oylarının değişen aritmetiği (Üçüncü Dünya ülkelerinin ÇHC'ne desteği ve bazı Batı ülkelerinin ÇHC ile olan ilişkilerindeki gelişmeler) statükonun süresiz olarak sürdürülemeyeceğini gösterdiğinden, Johnson yönetimi bu konuda ağır bir baskı altına girmişti. Bu soruna yönelik çözüm önerisi, Milliyetçilerin koltuğunu kaybetmemesi için "iki Çin politikası"na kademeli olarak geçilmesi yönünde olmuştur. Ancak Chiang buna şiddetle karşı çıktı ve Çin lobisi buna yönelik propagandalarını

sürdü. ABD’yi bu zor durumdan kurtaracak gelişmelerden biri ÇHC’deki Kültür Devrimi’nin yaşanmasıydı. Bu gelişmeler ÇHC’nin uluslararası itibarı ve prestiji üzerinde olumsuz bir etki yarattı. Bu gelişme, 1966 sonbaharında Çin’in BM’de temsil edilmesine ilişkin oylamalar yaklaşırken oldukça önemliydi.” (Önal, 2013:51-52)

1960’lı yılların sonunda Çin lobisinin önemli bir kolu olan Bir Milyon Komitesinin bir zamanlar müthiş olan gücü, Kongre’nin liberal ve ılımlı üyelerinin yeni ortaya çıkan meydan okuması (daha genç ve daha liberal senatörler ve temsilcilerin daha yaşlı ve daha muhafazakâr üyelerin yerini alması), hükümet dışındaki rakip örgütlerin faaliyetleri ve kamuoyu yoklamaları ile popüler basında azalan destek nedeniyle dağılmıştı. Ayrıca Komitenin kurucusu ve bel kemiği Marvin Lieberman’ın ayrılışı ve kronik fon eksiklikleri de bunda önemli bir etkendi. Çünkü çoğu yıl grup işlevini sürdürebilmek için yeterli parayı zar zor toplayabiliyordu. (Crean, 2019:369-370)

3.3. 1970-1990 Dönemi

Bu dönemde Vietnam Savaşı’nın içeride ve dışarıda yarattığı hoşnutsuzluk ABD’yi yalnızlaştırmış ve bölgede yeni dengeler kurmaya itmiştir. Başkanlık koltuğuna oturan Nixon da gerilimi azaltma ve Güney Vietnam’ın kendi başına savaşıma yeteneğini geliştirme programı başlatarak kademeli olarak ABD askerlerini bölgeden çekmiştir. ABD’nin ikili müzakerelerin yolunu arama girişimleri ve Mao’nun artan bölünme, güvensizlik, çatışma ve ÇHC ile SB arasındaki stratejik endişeler nedeniyle 1968’den sonra stratejik ve ideolojik akılla ABD ile yakınlaşmayı sürdürmesi, ABD-ÇHC

ilişkilerine de olumlu yansımıştır. ÇHC ile ilişkilerin dönüm noktası, Nixon'ın Pekin'i ziyareti olmuştur. 1960'ların sonunda Çin lobisinin etkisini kaybetmesi (Nisan 1970'te New York Times, Çin lobisinin fiili çöküşünü ilan etti)¹³ Nixon yönetiminin elini güçlendirmekteydi. Artık iş ve ticaret bağlantıları Kongre'nin görüşünü giderek daha fazla etkiliyordu. Ancak yine de Chiang'ı kaybetmek istemeyen ABD, yatıştırma politikaları izledi: Ekim 1971'de Cumhuriyetçi Partinin muhafazakâr tabanının önemli bir ismi Ronald Reagan'ı Chiang'le görüşmeye göndererek “savunma taahhüdümüz tam olarak yürürlükte kalmaya devam ediyor” mesajını güçlendirirken, Kissinger, Temmuz 1971'de ÇHC'ne yaptığı gizli gezideki (Bowen, 2010; Burr, 2002) ilk müzakereler sırasında, ÇHC Başbakanı Zhou Enlai'ye Nixon'ın ikinci döneminin bir noktasında ÇHC'ni resmen tanımak istediğini söylüyor, Ekim 1971'deki ikinci ziyarette de Zhou'ya ABD-Tayvan Karşılıklı Savunma Antlaşması'nın “dış politikanın kalıcı bir özelliği olmadığı” konusunda güvence veriyordu. 15 Temmuz 1971'de Nixon, ertesi yıl ÇHC'ni ziyaret edeceğini televizyondan duyurduğunda, ABD kamuoyu kadar dünya kamuoyunu da şok etti. Anti komünistliği ile bilinen

¹³ “Gazete bunu şu nedenlere bağlıyordu: Chiang Kai-shek'in oğlu Chiang Ching-kuo'nun ABD ziyaretinde (1970) anne ve babasına gösterilen ilgiyi görmemesi ve bir suikast girişimine maruz kalması; Kongre'de, Pentagon'da, İş dünyasında ve Üniversitelerde milliyetçi davaya adanmış isimlerin gittikçe azalması; Dava için toplanan fonların artık toplanamaz oluşu; Amerikan kamuoyunda ve davaya yakın isimlerde Komünist Çin'e olan olumsuz görüşlerin giderek ortadan kalkması (Dışişleri görevlileri, komünizme karşı yumuşak oldukları yönündeki kamuoyunun tepkisi konusunda gereksiz yere endişelenmeden politika kararları almakta daha özgür hiss ediyorlardı); Bir Milyon Komitesi'nin işlevini yitirmesi (Bu grubun Tayvan'ın yerleşmesine ve güçlenmesine yardımcı olmak için zamanında iyi bir şey olsa da şimdi daha geniş ve daha ileriye dönük bir şeye ihtiyaç olduğu görüşünün hakim olması)”, (NYT, 1970; Tucker, 2005:118)

Nixon'un ÇHC'ni ziyaret edecek ilk Başkan olması beklenen bir şey değildi. Bu yakınlaşma, yirmi yıldan fazla süren ABD-ÇHC düşmanlığını sona erdirmiş ve Soğuk Savaş döneminin en önemli stratejik değişimini temsil etmiştir.¹⁴

Nixon'ın Pekin ziyaretinin gerçekleşeceği haberleri "Çin Sorununun" BM'de çözüleceğine yönelik yorumları da beraberinde getirmiştir. Genel Kurul'da çoğunlukta olan süper güç olmayan ülkelere yönelik barışçıl söylemini ve ilişkilerini arttıran ÇHC, BM üyeliğini elde etmekle her zamankinden daha fazla ilgilenmekteydi. ABD de 1960'lardan itibaren Genel Kurul'daki bu değişikliği fark etmiş ve stratejisi, ÇHC'nin olası üyeliğinde Çin Cumhuriyeti'nin de koltuğunu korumaya yönelik çözüm arayışlarına dönmüştü. Ancak ÇHC'li yetkililer, bu dönemde de Tayvan'ın olduğu bir BM'de olmak istemediklerini tekrarlamışlardır. Nitekim ÇHC'nin Genel Kurul'daki ağırlığı oylamalara da yansımış ve ABD'nin BM Büyükelçisi George Bush, Tayvan'ın Genel Kurul'daki koltuğunu korumak için oy toplamaya çalışsa da¹⁵ 25 Ekim 1971'deki Genel Kurul toplantısında,

¹⁴ "Bu noktaya gelinceye kadar her iki taraftan da olumlu girişimler gerçekleşmişti: Mao, Çinli komünistleri öven klasik kitabın (Red Star Over China, 1968) yazarı olan Amerikalı gazeteci Edgar Snow'u, 1 Ekim 1970'te Tiananmen Meydanı'nda düzenlenen yıllık Ulusal Gün geçit töreninde yanında durmaya davet ederek yakınlaşma isteğini daha da vurgulamış; Çin basını, ABD ve Çin halkına bir mesaj daha vermek için ikisinin birlikte olduğu bir fotoğrafı yayınlamış, Nixon, Mart 1971'de yaptığı bir konuşmada ilk kez Çin'den resmi adı olan ÇHC ile bahsetmiş ve ardından Nisan 1971'de iki taraf arasındaki ping-pong diplomasisi, olan bitene somut bir uluslararası tanıtım sağlamıştı." (Gunter, 2020:15; Önal, 2023:54-57)

¹⁵ "George H. W. Bush ve BM'deki ABD heyeti, Taipei'nin yaklaşık 14 milyonluk bir nüfus üzerinde etkili bir kontrol uyguladığını ve bu nüfusun barışa adanmış uluslararası bir forumdan- özellikle de üyeliğin Tayvan-Çin anlaşmazlığının nihai çözümünde hiçbir etkisi olmayacağı için- pervasızca dışlanmaması gerektiğini savunmuş, ancak başarılı olamamıştır." (Tucker, 2005:131)

Tayvan'ın ihracı ve ÇHC'nin Çin'in tek meşru hükümeti olduğunu belirten 2758 (XXVI) sayılı BM Kararı kabul edilmiştir. Karar, BM Güvenlik Konseyi'nin daimî üyesi olarak Tayvan yerine ÇHC'ni getiriyordu. (Önal, 2023:64-65; Gunter, 2020:14)

1970'lerden itibaren, ABD'de artık iki grup Çinli lobici vardı. Birincisi, Tayvan'ın çıkarları doğrultusunda hareket eden ve etkisi yok denecek kadar azalmış olan grup, diğeri Pekin ile bağlantılı ve ABD ile ÇHC arasında daha geniş bir iş birliği için çalışan grup. (Grafov, 2016) Bu dönemde, ABD dış politikasındaki anti-Komünizmin ana akım çekiciliğinin sonunu getiren yeni yönelimle birlikte, Kuomintang rejiminin destekçileri olan Milliyetçi Çin Lobisi'nin gücü kurumsal olarak azalmıştı. Gücünün azaldığının son kanıtı, Başkan Nixon'ın Çin'i ziyaret etmesine¹⁶ veya ÇHC'nin BM üyeliğine karşı önemli bir protesto kampanyası düzenlemedeki başarısızlığıydı. Bu iki önemli olay, Milliyetçi Çin Lobisi'nin azalan etkisini ve değişen siyasi manzarayı yansıtıyordu. (Quesnel, 2015:53)

¹⁶ “Nixon 1972'deki ÇHC'ne seyahatinde ÇKP Merkez Komitesi Başkanı Mao Zedong ve ÇHC Başbakanı Zhou Enlai ile görüşmüş ve bu ziyaret sırasında ABD ile ÇHC arasındaki ilişkileri iyileştirmeye yönelik önemli bir adım olan Şanghay Bildirisi müzakere edilmiştir. İki ülkeyi normalleşme aşamasına getiren gelişmeler şunlardı: Nixon, 1950'lerin başında Kore Savaşı'ndan kalma ÇHC'ne karşı seyahat ve ticaret kısıtlamalarını hafifleterek ilişkileri iyileştirme konusundaki ilgisini göstermişti; 1955'te başlayan ve sonraki yıllarda aralıklarla devam eden Çin-ABD Büyükelçilik Görüşmeleri bir ara vermiş olsa da, iki taraf 1969'da bunları yeniden açmayı kabul etmişti ve daha da önemlisi, Nixon, Pakistan Devlet Başkanı Yahya Khan aracılığıyla ÇHC liderliğine gizli bir kanal kurarak, girişimine karşı çıkabileceğinden veya bunu kamuoyuna duyurabileceğinden korktuğu ABD Dışişleri Bakanlığı'nı atlatmanın bir yolunu bulmuştu”. (Rapprochement with China, 1972)

Bu siyasi atmosferde Şubat 1973’de ABD ve ÇHC Washington ve Pekin’de resmi diplomatik ilişkilerin nihai olarak kurulmasını kolaylaştırmaya yönelik irtibat büroları kurmak için bir anlaşmaya varmıştır. İrtibat büroları, normal elçiliklerin çoğu işlevini üstlenerek, Mayıs 1973’te resmen faaliyete geçmiştir. Bu girişim, iki ülke ilişkilerinin normalleşmesi için önemli bir adımdır. Çünkü Tayvan’da Çin Cumhuriyeti’ni tanıyan herhangi bir ülkenin başkentinde diplomatik temsili sürdürme fikrine yıllarca şiddetle karşı çıkan Komünist Çin tarafından önemli bir uzlaşmayı temsil ediyordu. Mayıs 1973’ten 1978 sonuna kadar, David K.E. Bruce, George H.W. Bush, Thomas S. Gates, Jr. ve Leonard Woodcock Pekin’deki ABD irtibat bürosunun şefleri olarak büyükelçi rütbesiyle görev yapmışlardır. ÇHC’nin irtibat bürolarının tam diplomatik statüye yükseltileceği anlayışına dayanan görüşüne rağmen, 1978’e kadar tam diplomatik ilişkilerin kurulması yönünde gözle görülür bir ilerleme kaydedilemeyecektir. Buna neden olarak; ABD’nin SB’ne yönelik strateji farklılıkları, Tayvan sorununa karşılıklı olarak kabul edilebilir bir çözüm bulamama ve ÇHC ve ABD hükümetlerinin artan iç siyasi zorlukları (1973’ün sonlarında, ÇHC’de ılımlı güçler ile radikaller arasındaki başka bir savaşı temsil eden bir “mini-kültür devrimi” başlatılması ve Washington’da, ÇHC ile tam diplomatik ilişkilerin kurulmasına ilişkin ciddi adımlar atan Başkan Nixon’ın siyasi ölümü) sayabiliriz. Normalleşmeye yönelik girişimler Carter döneminde tekrar başlatılmış ve Ağustos 1977’de Carter, ÇHC ile normalleşme amacıyla görüşmeler için Dışişleri Bakanı Vance’yi Pekin’e göndermiştir. Vance’nin ABD büyükelçiliğini Taipei’den Pekin’e ve irtibat ofisini

Pekin'den Taipei'ye taşıma yönündeki teklifi (ABD'nin Tayvan'da resmi bir varlığını sürdürmek isteği), Deng Xiaoping tarafından kabul edilmemiş ve ABD Tayvan'a meşru bir egemen hükümet muamelesi yapmakta ısrar ettiği sürece, Birleşik Devletler ile olan bağların asla normalleşmeyeceği dile getirilmiştir. 1978'den itibaren ise, gelişen olaylar tekrar normalleşmenin önünü açacaktır. (Gunter, 2020:16; Önal, 2023:66-74)

1978'de Çin, sosyalizm deneyinin başarısızlığına yanıt olarak ekonomik reformuna başlamıştır. Reform sürecinde, yarı-kapitalizm ve kapitalizm yavaş yavaş bir dayanak noktası kazanmış ve ÇKP'nin teşvikiyle hızlı bir şekilde gelişmiştir. Deng, normalleşmenin, ABD'ye ihracatı teşvik ederek ve çok ihtiyaç duyulan yatırım ve teknolojiyi getirerek reformun sabitlenmesine yardımcı olabileceğini anlamıştı. ABD de, Pekin ile ilişkilerin, yalnızca bölgesel sorunlar (Vietnam'dan çekilmeyi kolaylaştırmak ve savaş sonrası Asya'yı istikrara kavuşturmak için) açısından değil, aynı zamanda SB ile ilişkileri yönetmeye ilişkin küresel mesele açısından da gerekli olduğunu görmüş ve bu yeniden yönelimin sonucu olarak da Karşılıklı Savunma Anlaşması varlık sebebinin kaybetmişti. Pekin artık düşman değildi. Anakara ile yakın ilişkiler birdenbire ABD dış politikasının temel taşı haline geldi. Bu değişimler ABD ve ÇHC'nin yarı balayı evresine girmesine olanak sağlamış ve Pekin'de büyük çaplı bir demokrasi yanlısı protestonun gerçekleştiği (Tiananmen olayı) ve şiddetli bir şekilde bastırıldığı 1989 yılına kadar da ivme kazanmıştır. (Chang, 2000:64-65; Önal, 2023:75)

Başkan Carter tarafından belirlenen ÇHC ile normalleşme koşulları şunlardı: “ABD’nin Tayvan’daki varlığı gayri resmi olacak; ABD, Tayvan ile ticari, kültürel ve diğer temaslarını sürdürecektir; Birleşik Devletler Tayvan’a savunma silahlarını satacak; ABD, Tayvan sorununa barışçıl bir çözüm bulma arzusunu ifade eden bir bildiri yayınlayacak ve Karşılıklı Savunma Antlaşması normalleşmeden bir yıl sonra feshedilecek”. (Önal, 2023:76) Tayvan’a silah satışı konusu müzakerelerde kısa bir duraksama yaşatsa da Aralık 1978’de normalleşmeye yönelik anlaşma imzalandı ve ilan edildi.¹⁷ Carter yönetimi, Kongre tatilinde gerçekleşen resmi normalleşme duyurusundan yalnızca saatler önce Kongre liderlerini bilgilendirdi. Böylece, etkili ve zamanında bir Kongre muhalefet hareketi, Carter yönetimi tarafından başarıyla engellendi. ABD, böylece 1 Ocak 1979’da komünist ÇHC’ni diplomatik olarak tanıdı (ÇHC’nin “tek bir Çin olduğu ve Tayvan’ın ÇHC’nin bir parçası olduğu yönündeki tutumunu” kabul etti ve ÇHC’ni “Çin’in tek yasal Hükümeti” olarak tanıdı); Çin ile sınır sorunları yaşayan Tayvan ile olan diplomatik ilişkilerini kesti (ABD halkının Tayvan halkıyla kültürel, ticari ve diğer resmi olmayan ilişkileri sürdüreceği belirtildi) ve ABD-Tayvan savunma anlaşmasını sona erdirdi (ABD Dışişleri Bakanlığı, Tayvan makamlarına ABD - Tayvan Karşılıklı Savunma Anlaşmasının 1 Ocak 1980’de feshedileceğini resmen bildirdi). 1978’in sonunda Time dergisi tarafından prestijli “Yılın Adamı” olarak adlandırılan ve portresi

¹⁷ “Carter yönetimi, Deng Xiaoping'den ABD'nin Tayvan ile "resmi olmayan" ilişkiler sürdürmesine ve Taipei'ye silah satışının devam etmesine izin verme konusunda anlaşma sağladı.” (The China Lobby - Recognition of the beijing government and demise of the china lobby)

derginin ön kapağında yayınlanan Deng Ocak 1979’da ABD’yi ziyaret ediyordu. Bu pozisyonun daha önce Chaing’e atfedildiği düşünülürse, ABD’de siyasi rüzgârın terse esmeye başladığını söyleyebiliriz. 28 Şubat 1979’da ABD ve Tayvan “elçiliklerini” kapattı ve 1 Mart 1979’da da Pekin ve Washington’da resmi elçilikler kuruldu. 1979 yazında Başkan Carter, ÇHC için İhracat-İthalat Bankası finansmanına izin verdi ve bununla ihracat kontrollerini gevşetti. Ayrıca, Kongre’den ÇHC’ne Pekin için En Çok Gözetilen Ülke statüsü (Most Favored Nation-MFN) vermesini istedi ve bunu derhal yaptı. Aslında bu ÇHC ile ekonomik ilişkileri ilerletmeyi isteyen lobi gruplarının da bir zaferidir diyebiliriz. Çin’in lehine olan ilk lobiciler arasında ticaret engellerini kaldırmak ve geniş Çin pazarına girmekle ilgilenen yüksek teknoloji alanında çalışan Amerikan şirketleri de vardı.” (Grafov,2016; Önal,2023:76-78; Gunter, 2020:17)



(TIME, January 1, 1979/ Vol:113, No:1)

1979'da ÇHC'nin ABD tarafından tanınması, ÇHC ve Tayvan'a yönelik ABD politikasını etkilemeyi amaçlayan lobi faaliyetlerini sona erdirmemiş ve Pekin ve Taipei'deki (Chiang Ching-kuo yönetimi) hükümetler yoğun bir şekilde aktif kalarak ABD'deki siyasi yelpazenin her kesiminden destek bulmuşlardır. Örneğin Ocak 1979'da Carter Yönetimi Taipei'den Pekin'e diplomatik geçişi duyurduktan sonra, Tayvan lobisi 96. Kongre'de destek toplamak için harekete geçmiştir. Bu çabalar sonucunda Kongre tarafından kabul edilen Tayvan İlişkileri Yasası (Taiwan Relations Act-TRA) çerçevesinde, Kuzey Amerika İşleri Koordinasyon Konseyi (daha sonra Taipei Ekonomik ve Kültürel Temsilcilik Ofisi) ve Tayvan'daki Amerikan Enstitüsü kurulmuştur. Bu ofisler fiili elçilikler olarak hizmet vermiş ve Tayvan'a Washington'da "resmi olmayan" bir diplomatik varlık kazandırılmıştır.¹⁸

1980'lerde siyasi rüzgâr Tayvan lehine daha hızlı esmeye başlamıştır. Tayvan bu dönemde demokratik bir topluma dönüşürken, 1989'da Pekin'deki Tiananmen olaylarından sonra¹⁹, Tayvan'a olan destek

¹⁸ "Tayvan lobisinin hem Demokrat hem de Cumhuriyetçi partilerdeki etkisi yaygın olarak kabul edilmektedir. Kongre'deki bazı destekçileri arasında: Senatör Barry Goldwater (R-Ariz.), Senatör Richard Stone (D-Flor.), Senatör Jesse Helms (R-N.C.), Senatör Bob Dole (R-Kans.) ve Temsilci Dana Rohrabacher (R-Calif.) vardır." (Zhu, 2000:53)

¹⁹ "Çoğunluğunu öğrencilerin oluşturduğu grup, İfade özgürlüğü, özgür basın ve enflasyona ve hükümet yolsuzluğuna son verme istekleriyle Tiananmen Meydanı'nda toplanmışlardır. Mayıs ayı ortasına kadar meydana yaklaşık bir milyon kişiden oluşan öğrencilere, Çin hükümetinden memnun olmayan çok sayıda işçi, memur ve diğerlerinin katılımıyla protestolar kısa sürede yaygınlaşmış ve Çin'in yirmi dokuz ilinde ve seksen dört şehirde 2.800.000'den fazla öğrencinin katıldığı gösterilere dönüşmüştür. Meydanda toplanan protestocular, protesto ilkelerini ve haklarını talep etmek için bir İnsan Hakları Bildirgesi de dahil olmak üzere çeşitli belgeler yayınlamışlardır. Protestocuların çoğunun meydana boşaltmak istememesi sonrası, Deng Xiaoping tarafından Çin Halk Kurtuluş Ordusu'na (Chinese People's Liberation Army-CPLA) askeri güç kullanarak meydana boşaltması emri verilmiştir. 3 Haziran

Amerikan halkı ve seçilmiş temsilcileri arasında önemli ölçüde artmıştır. Adanın ekonomik başarısı, Amerikan medyasını ve Amerikan yetkililerini etkilemek için büyük miktarda para harcamasına olanak sağlamıştır.²⁰ 1981’de yine bir Kongre girişimi sonrası Tayvan doğumlulara verilen yıllık 20.000 göçmen vizesi kotası (ÇHC'nin 20.000 vizelek yıllık kotasından ayrı olarak) ile ABD’de Tayvan’a akrabalık bağları ile bağlı topluluklar sayı ve yoğunluk olarak artmaya devam etmiş ve Tayvan Çinli-Amerikan topluluğunun Amerikan siyaseti üzerindeki etkisi giderek genişlemiştir. Dış politika uzmanları tarafından etkinlik açısından ABD’deki Tayvan lobisi, İsrail’den sonra ikinci sırada kabul edilmeye başlanmıştır. Daha az etkili bir şekilde, ÇHC de Washington’da destek için lobi yapmıştır. İnsan hakları sicili ve demokratik Tayvan’a duyulan Amerikan hayranlığı tarafından engellenen Pekin, Amerikan iş camiasında güçlü dostlar edinme şansına sahip olmuştur: ABD-Çin İş Konseyi, Amerikan Ticareti Acil Komitesi ve en önemlisi Boeing olmak üzere büyük şirketler, Kongre’yi ÇHC ve Amerikan çıkarlarının uyumu konusunda ikna etmek için gayretle

1989 gecesi, tanklar ilerleyerek Tiananmen Meydanı’na giden yolu tıkayan herkesi ve her şeyi yararak geçmiş ve çok sayıda protestocu silahla vurulmuştur. 4 Haziran 1989’da da meydan kuşatılmıştır. Karışıklık, Çin hükümetinin çıkmazdan galip çıkmasıyla sonuçlanmış olsa da kayıplar ağırdı. 1989 Tiananmen trajedisi tüm dünyaya şok dalgaları göndermiş ve ÇHC'nin on yıldır inşa ettiği reformist imajı paramparça etmiştir.” (Önal, 2023:107-108; Zhu, 2000:52)

²⁰ “Refah içindeki bir ekonomi ve büyük bir döviz rezervi, Tayvan’ın "pragmatik diplomasisi" için yeterli fon sağlamıştır: 1988’de Tayvan, "dost" ülkelerin ekonomilerini geliştirmelerine yardımcı olmak için 1,1 milyar dolarlık bir ödenekle Uluslararası Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Fonu’nu (IECDF) kurmuştur. Ertesi yıl, Chiang Ching-kuo Uluslararası Akademik Değişim Vakfı, 100 milyon doların üzerinde bir bağışla açılmıştır. Tayvan, her yıl ABD’ne milyonlarca dolar akıtarak Amerikalılara Pekin’deki otoriter komünist rejimden farklı, refah içindeki ve demokratik bir "Özgür Çin"’in varlığını sürekli hatırlatmaya devam etmiştir.” (Zhu, 2000:51)

çalışmışlardır. Bu dönemde özellikle ABD'deki tekstil (Çin'e kota talebi) ve tarım lobileri (Çin'e kotaların kaldırılması talebi) arasındaki mücadele de iki ülke ilişkilerinde etkili olmuştur. İkili ilişkilerde artık ideoloji değil, ticaret önem kazanmaya başlamıştır. (Zhu, 2000:57; Lukin, 1984:1153)

SONUÇ

ABD'deki "Çin Lobisi"nin temelleri Çin topraklarında ABD misyonerlik faaliyetlerinin başladığı dönemde atılmaya başlanmıştır diyebiliriz. Özellikle eğitim ve hukuk alanındaki ABD etkisi, Çin'de seçkin grupların bu ülke ile bağlarını oluşturmuş ve bu gruplar lobinin oluşmasında önemli bir rol oynamıştır. ABD'de eğitim görmüş, zengin bir aileye sahip eşi Mei-ling (May-ling) Soong ve Hristiyanlığa geçişi ile fark yaratan Çin lideri Chaing, lobinin yüzü olmuştur.

Lobi, amacı Chaing'e ABD'nin desteğini kazanmak olan bireylerden ve gruplardan oluşan gayri resmi bir ağ niteliğindedir. Bu ağ, Kuomintang'ın ABD'deki geniş propaganda aygıtının ajanlarını, Kuomintang ajanlarını, ücretli lobicileri ve Chaing yanlısı Amerikalıları içeriyordu. Yasal ya da yasal olmayan yollardan finanse edilen bu lobi, dönem dönem büyük eleştirilere maruz kalsa da 1970'lere kadar Chaing'in politikalarına ABD desteği sağlamayı başarmıştır. Lobi, önce Çin-Japon Savaşında Japonlara karşı propaganda faaliyetleri, sonra da Çin İç Savaşı sırasında Çin Milliyetçilerini öven ve komünist rakiplerini ve Amerikan eleştirmenlerini karalayan bir söylem kullanarak Chiang Kai-shek rejimi lehine Amerikan kamuoyunu etkili bir şekilde harekete geçirmiş, 1949'da anakarada ÇHC'nin kurulması ve Chaing ve taraftarlarının Tayvan'a sürülmesi bile bunu değiştirememiştir. Lobinin istikrarlı ve etkin faaliyetleri ABD'nin dış politikasını değiştirmiş, Truman yönetiminin Tayvan'ı terk edip ana karayla ilişki kurma eğilimini

tersine çevirmiştir. Bu, Kuomintang yetkililerinin ve ABD'deki "Çin lobisinin" ortak operasyonunun sonucudur.

Komünizm tehdidinin ve McCarthy'ciliğin arttığı dönemde Çin lobisi tekrar canlanmış ve artan etkisi nedeniyle çok az politikacı "Çin lobisine" meydan okumaya cesaret edebilir durumda olmuştur. Lobi, Chiang'i eleştiren Çin uzmanlarını itibarsızlaştırarak ve ABD'nin Çin'deki başarısızlığı söylemini yayarak büyük ölçüde başarılı olmuştur. Lobinin gerek propaganda gerek kampanyalarla ÇHC'ne ABD desteğinin ve BM üyeliğinin önünü kapatma çabaları 1970'lere kadar devam etmiştir.

1970'lerden itibaren değişen uluslararası konjonktür ve ABD'de ÇHC lehine çalışan ikinci bir Çin lobisinin oluşumu siyasi rüzgârı tersine çevirerek, ABD'yi ÇHC'ni ve BM üyeliğini tanıma noktasına getirmiştir. ABD-ÇHC ilişkilerinin ivme kazandığı dönemde daha önce Time dergisinin kapağında "Yılın Adamı" olarak gösterilen Chaing'in yerini 1979'da Deng almıştır.

Bu dönemde bile Tayvan yanlısı lobi, bazı ayrıcalıklar sağlayacak yasaları Kongre'den geçirmeyi başarmıştır. İki lobinin rekabeti ABD'yi bir denge politikası izlemeye zorlamıştır.

İki ülke ilişkilerini zora sokan Tiananmen olayının gerçekleştiği 1989'da daha demokratik ve ekonomik refah içindeki Tayvan yanlısı lobi tekrar faaliyetlerine hız vermeye başlayacaktır. Bugün Tayvan yetkilileri Çin adına lobi faaliyetlerinden çoktan vazgeçmiş durumda

olsalar da Kuomintang yetkililerinin bıraktığı ilişki ağını ve lobicilik sistemini miras olarak almış durumdadırlar. Bu da gösteriyor ki, 1930’larda oluşmaya başlayan ve gayri resmi bir ağ niteliği taşıyan Çin lobisi, yarattığı etki bakımından hala önemini korumaktadır.

Etik Beyanı

Bu kitabın tüm süreçlerinin araştırma ve yayın etiğine uygun olduğunu, etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine uyduğumu beyan ederim.

KAYNAKÇA

- “‘China Lobby,’ Once Powerful Factor in U. S. Politics, Appears Victim of Lack of Interest”, NYT, April 26, 1970, <https://www.nytimes.com/1970/04/26/archives/china-lobby-once-powerful-factor-in-us-politics-appears-victim-of.html> (Erişim Tarihi: 24.12.2024)
- “Committee for One Million Against the Admission of Communist China to the United Nations, 1954”, https://s3.amazonaws.com/archives.phillipscollection.org/pdf/IRD_5595_0.pdf (Erişim Tarihi: 20.12.2024)
- “First Amendment” , *Britannica*, <https://www.britannica.com/topic/First-Amendment/Permissible-restrictions-on-expression> (Erişim Tarihi: 16.12.2024)
- “First Amendment”, *Constitution Annotated*, (t.y), <https://constitution.congress.gov/constitution/amendment-1/#amendment-1> (Erişim Tarihi: 17.12.2024)
- “Frequently Asked Questions”, *U.S. Department of Justice*, (t.y), <https://www.justice.gov/nsd-fara/frequently-asked-questions> (Erişim Tarihi: 16.12.2024)
- “How Lobbying Has Evolved”, *Lobbyit.com*, (t.y), <https://lobbyit.com/how-lobbying-has-evolved/> (Erişim Tarihi: 16.12.2024)
- “International Committee For The Promotion of Chinese Industrial Cooperatives, *International Co-operative Alliance*, (t.y), <http://icaap.coop/AboutUs/international-committee-promotion->

- chinese-industrial-cooperatives-iccic (Erişim Tarihi: 17.12.2024)
- “International Missionary Council”, *Encyclopedia.com*, (t.y), [https://www-encyclopedia-com.translate.goog/religion/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/international-missionary-council?](https://www-encyclopedia-com.translate.goog/religion/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/international-missionary-council?x_tr_sl=en&x_tr_tl=tr&x_tr_hl=tr&x_tr_pto=wa)
x_tr_sl=en&x_tr_tl=tr&x_tr_hl=tr&x_tr_pto=wa (Erişim Tarihi: 17.12.2024)
- “Lobbying”, *Britannica*, <https://www.britannica.com/topic/lobbying> (Erişim Tarihi:15.12.2004) “Lobbying”, *Infoplease*, <https://www.infoplease.com/encyclopedia/social-science/government/concepts/lobbying> (Erişim Tarihi: 14.12.2024)
- “Lobbying in the U.S. - statistics & facts”, *Statista*, July 3, 2024, <https://www.statista.com/topics/11840/lobbying-in-the-us/#topicOverview> (Erişim Tarihi: 15.12.2024)
- “Lobbying Timeline”, *Open Secrets*, (t.y), https://www.opensecrets.org/resources/learn/lobbying_timeline.php (Erişim Tarihi: 16.12.2024)
- “Rapprochement with China, 1972”, *Office of The Historian*, <https://history.state.gov/milestones/1969-1976/rapprochement-china> (Erişim Tarihi: 24.12.2024)
- “The China Lobby - Cold war and the "two chinas"”, *American Foreign Relations*, <https://www.americanforeignrelations.com/A-D/The-China-Lobby-Cold-war-and-the-two-chinas.html> (Erişim Tarihi: 20.12.2024)

- “The China Lobby - Lobbying efforts from the 1920s through world war ii”, *American Foreign Relations*, (t.y), <https://www.americanforeignrelations.com/A-D/The-China-Lobby-Lobbying-efforts-from-the-1920s-through-world-war-ii.html> (Erişim Tarihi: 17.12.2024)
- “The China Lobby - Recognition of the beijing government and demise of the china lobby”, *American Foreign Relations*, <https://www.americanforeignrelations.com/A-D/The-China-Lobby-Recognition-of-the-beijing-government-and-demise-of-the-china-lobby.html> (Erişim Tarihi: 23.12.2024)
- “The Flaying Tigers”, *Archives.com*, (t.y), https://www.archives.gov/exhibits/a_people_at_war/prelude_to_war/flying_tigers.html (Erişim Tarihi: 17.12.2024)
- “The P. Frank (Philip Francis) Price Collection Biographical Sketch”, *George C. Marshall Foundation*, 1998, https://www.marshallfoundation.org/wp-content/uploads/2014/06/Price_P_Frank.pdf (Erişim Tarihi: 18.12.2024)
- “Total lobbying spending in the United States from 1998 to 2023 (in billion U.S. dollars)”, *Statista*, July 5, 2024, <https://www.statista.com/statistics/257337/total-lobbying-spending-in-the-us/> (Erişim Tarihi: 16.12.2024)
- “Total number of registered lobbyists in the United States from 2000 to 2023”, *Statista*, July 5, 2024, <https://www.statista.com/statistics/257340/number-of-lobbyists-in-the-us/> (Erişim Tarihi: 16.12.2024)

- “United China Relief records 1928-1947”, *The New York Public Library*, (t.y), <https://archives.nypl.org/mss/3078> (Erişim Tarihi: 18.12.2024)
- “White Paper, Red Menace”, *China Heritage*, <https://chinaheritage.net/journal/white-paper-red-menace/> (Erişim Tarihi:13.06.2023)
- TIME*, January 3, 1938 / Vol. XXXI No. 1, <https://content.time.com/time/covers/0,16641,19380103,00.html> (Erişim Tarihi: 25.12.2024)
- TIME*, January 1, 1979 / Vol:113, No:1, <https://content.time.com/time/covers/0,16641,19790101,00.html> (Erişim Tarihi: 25.12.2024)
- Akşener, R. S. (2022). “İnsan Hakları İzlemeye Dayalı Lobcilik Rehberi”, Ekim 2022, <https://etkiniz.eu/wp-content/uploads/2022/10/etkiniz-lobcilik-rehberi-1.pdf> (Erişim Tarihi: 14.12.2024)
- Arı, T. (1997). Amerika’da Siyasal Yapı, Lobiler ve Dış Politika, 3.bas., İstanbul: *ALFA Yayınları*
- Arıboğan, Ü., Ayman, G. ve Dedeoğlu, B. (2000). “Lobicilik”, Uluslararası İlişkiler Sözlüğü, İstanbul: *DER Yayınları*
- Blackwell, J.(2010). “The China Lobby: Influences on U.S.-China Foreign Policy in The Post War Period, 1949-1954”, *Forum: Journal of History*, 2(1): 43-58
- Bowen, B. E. (2010). “Why was China Receptive to American Overtures during the Early 1970s?”, *E-International Relations*, <https://www.e-ir.info/2010/03/11/why-was-china-receptive-to->

american-overtures-during-the-early-1970s/ (Erişim Tarihi:
21.12.2024)

Burr (ed.), W. (2002). “The Beijing-Washington Back-Channel and Henry Kissinger’s Secret Trip to China (September 1970-July 1971)”, *The National Security Archive*, <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB66/> (Erişim Tarihi: 24.12.2024)

Carter, E. B. (2023). “Chinese Government Lobbying in US Politics”, March 23, 2023, https://www.uscc.gov/sites/default/files/2023-03/Erin_Baggott_Carter_Statement_for_the_Record.pdf (Erişim Tarihi: 16.12.2024)

Chang, J. H-Y. (2000). “China-US Relations: The Past as Looking Glass”, *American Studies International*, Vol. XXXVIII, No.2:62- 79

Clark, K.A. (2009). “Firing Up The Cold War:The China Lobby And Sino-American Relations, 1945-1955”, *Master of Arts*, History Departman, University of North Carolina Wilmington

Crean, J. (2019). “‘Nixon is With Us on China’: Raging Against the Dying of the Lobby”, *Journal of American-East Asian Relations*, Vol.26, Issue.4:368-396

Dincer, M. K. (1999). Lobicilik, İstanbul: *ALFA Yayınları*

Erskine, K. C. (2018). “American Public Diplomacy with Chinese Characteristics: The Genesis of the China Lobby in the United States, and how Missionaries Shifted American Foreign Policy between 1938 and 1941”, *Journal of American-East Asian Relations*, Vol.25, No.1: 33-59

- Gezer, G. (2022). “ABD’de Lobicilik ve Türkiye-ABD İlişkileri Üzerindeki Etkisi”, *İNDEPENDET Türkçe*, 10 Ekim 2022, <https://www.indyturk.com/node/561981/t%C3%BCrkiye-ABD-7yeden-sesler/abdde-lobicilik-ve-t%C3%BCrkiye-abd-ili%C5%9Fkileri-%C3%BCzerindeki-etkisi> (Erişim Tarihi: 14.12.2024)
- Grafov, D. B. (2016). “Chinese Lobbyism in the U.S.A.”, *Far Eastern Affairs*, Vol. 44, No. 1:27-36, <https://www.eastviewpress.com/chinese-lobbyism-in-the-u-s-a/> (Erişim Tarihi: 24.12.2024)
- Gunter, M. M. (2020). “US Refusal to Recognize China (1949–1979)”, *Cappadocia Journal of Area Studies (CJAS)*, Vol. 2, No.1: 3-19
- Harrison, M. (2023). “The roots of the Taiwan conflict , Part Four: The China Lobby”, *Australian Alert Service*, Vol. 25 No. 3:7-10, <https://citizensparty.org.au/chinese/2023/01/aas-taiwan-part-four> (Erişim Tarihi: 15.12.2024)
- Hartnett, S. J. (2024). “The Historical Presidency: “Something uniquely sinister in U.S. history”: New evidence on the Truman administration's 1951 investigation of the China Lobby”, *Presidential Studies Quarterly*, Vol.54, Issue.3: 393–413
- Lukin, V. (1984). “Relations between the U.S. and China in the 1980s”, *Asian Survey* , Vol. 24, No. 11:1151-1156
- Oral, B. (t.y). “ABD’de Lobicilik Faaliyetleri”, https://www.academia.edu/12835709/ABD_DE_LOB%C4%B0C%C4%B0L%C4%B0K_FAAL%C4%B0YETLER%C4%B0 (Erişim Tarihi: 15.12.2024)

- Önal, B. (2023). 18.yy'dan Günümüze ABD'nin Çin İle Olan İlişkileri (1784-2017), İstanbul: İKSAD Yayınları, <https://iksadyayinevi.com/wp-content/uploads/2023/11/18.YYDAN-GUNUMUZE-ABDNIN-CIN-ILE-OLAN-ILISKILERI-1784-2017.pdf> (Erişim Tarihi: 17.12.2024)
- Özkan, A. (t.y). “Lobicilik”, TÜBİTAK, <https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/lobicilik> (Erişim Tarihi: 14.12.2024)
- Park, T. J. (2003). In Support of “New China”: Origins of the China Lobby, 1937-1941, *Graduate Theses*, West Virginia University, Department of History, https://researchrepository.wvu.edu/cgi/viewcontent.cgi?params=/context/etd/article/8449/&path_info=6717_3026_Park_TJ_dissertation.pdf (Erişim Tarihi: 18.12.2024)
- Quesnel, A. (2015). American Diplomacy Through The Lens of Non-State Actors: The China Hands, The China Lobby, and The Chinese Civil War, *Thesis*, Department of History, Acadia University
- Socular, M. J. (1991). “Federal Regulation of Lobbying Act”, GAO, July 16 1991, <https://www.gao.gov/assets/t-ggd-91-56.pdf> (Erişim Tarihi: 16.12.2024)
- Tsang, K. (1984). “China's Propaganda in the United States during World War II”, *Master of Arts*, Journalism Department, The University of Texas at Austin,

- https://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metadc504636/m2/1/hih_res_d/1002772373-Tsang.pdf (Erişim Tarihi: 18.12.2024)
- Tucker, N. B. (2005). “Taiwan Expendable? Nixon and Kissinger Go to China”, *The Journal of American History*, Vol.92, No.1:109-135
- Weise, D. (2024). “Why Lobbying Is Legal and Important in the U.S.”, *Investopedia*, (Update September 20, 2024),
https://www-investopedia-com.translate.goog/articles/investing/043015/why-lobbying-legal-and-important-us.asp?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=tr&_x_tr_hl=tr&_x_tr_pto=wa
(Erişim Tarihi: 16.12.2024)
- Zhu, Z. (2000). “Buttle Without Gunfire: Taiwan and The PRC’s Lobbying Competition in the United States”, *Asian Perspective*, Vol. 24, No. 1:47-70
- Zi, L. (2022). “Taiwan’s Lobbying in the U.S. (1): The “China Lobby” in the 1950s”, 2022,
<https://www.ccsa.hk/index.php?m=home&c=View&a=index&aid=703> (Erişim Tarihi: 24.12.2024)

ABD'DEKİ ÇİN LOBİSİ VE FAALİYETLERİ (1930-1990)

ISBN: 978-6-25618-188-5



9 786256 181885